

Rekenhof

Jaarverslag 2018

Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers
Brussel, juli 2019

Rekenhof

Jaarverslag 2018

*Verslag goedgekeurd in de algemene vergadering
van het Rekenhof van 10 juli 2019*

controleren
evalueren
informereren

Jaarverslag 2018

Voorwoord	5
Inleiding	7
Hoofdstuk 1	9
Organisatie en strategie van het Rekenhof	9
1.1 College van het Rekenhof	9
1.2 Administratieve diensten	10
1.3 Organigram	11
1.4 Middelen	11
1.5 Strategisch plan 2015-2019 van het Rekenhof	15
Hoofdstuk 2	17
Controles en opdrachten van het Rekenhof	17
2.1 Controles	17
2.2 Specifieke opdrachten	20
2.3 Rechtsprekende bevoegdheid	22
2.4 Verzoeken van parlementen	23
2.5 Adviesvragen van de uitvoerende macht	24
2.6 Impact van de controles en audits	24
Hoofdstuk 3	25
Thema-artikel: 20 jaar performantieaudit door het Rekenhof	25
3.1 Inleiding	25
3.2 Invulling van de opdracht	26
3.3 Belangrijke stappen in de auditcyclus	30
3.4 Evoluties in de aanpak van performantieaudit	33
3.5 Uitdagingen voor de toekomst	34
Hoofdstuk 4	37
Internationale betrekkingen	37
4.1 Samenwerking in EU-verband	37
4.2 Samenwerking binnen internationale organisaties van hoge controle-instellingen	39
4.3 Externe audit van internationale organisaties	42
4.4 Bilaterale samenwerking	42
Hoofdstuk 5	45
Externe activiteiten	45
5.1 Uiteenzettingen	45
5.2 Medewerking als deskundige	46
5.3 Bijdragen in publicaties	47
Bijlagen	49

Voorwoord

Sinds de wet van 10 maart 1998 het Rekenhof de opdracht gaf de goede besteding van de overheidsmiddelen a posteriori te controleren, is de inhoud van deze opdracht steeds meer geëvolueerd in de richting van een beleidsevaluatie. Daar zijn verschillende redenen voor.

In de eerste plaats werken administraties en instellingen maatregelen van interne beheersing uit om de risico's die inherent zijn aan hun processen, zelf beter in de hand te kunnen houden. Vaak doen ze dat op basis van de conclusies van voorgaande controles, onder meer in het kader van de certificering van de overheidsrekeningen.

Wanneer de interne beheersing efficiënt is (en er een interne audit is ingesteld), kan het Rekenhof middelen inzetten om na te gaan of het gevoerde beleid de doelstellingen bereikt, en of dat zo zuinig mogelijk gebeurt.

Het Rekenhof kan beter de concrete impact van een beleid inschatten omdat het steeds meer gegevens ter beschikking heeft die de administraties bijhouden en omdat het methodes heeft ontwikkeld om die gegevens te verwerken en te analyseren. Het heeft daartoe een *DataLab* gecreëerd, een interne cel met specialisten in statistische en elektronische gegevensverwerking.

Tot slot mogen we niet vergeten dat deze benadering van de *performantieaudit* er ook komt vanuit de democratische eis van beleidsevaluatie en -transparantie. De overheid moet strikt en doeltreffend optreden en daar op een heldere manier rekenschap over afleggen.

Het Rekenhof speelt een belangrijke rol in die eis, omdat het de parlementsleden analyses aanreikt waarmee ze beter toezicht kunnen uitoefenen op de uitvoerende macht. Het Rekenhof helpt ook mee om bij het grote publiek een duidelijker beeld te scheppen over de acties en resultaten van de regeringen door ervoor te zorgen dat alle rapporten en publicaties beschikbaar zijn op zijn website.

Wat de impact van de audits betreft, is het nuttig aan te stippen dat het Rekenhof overeenkomstig de internationale Issai-normen nagaat welk gevolg er aan zijn aanbevelingen wordt gegeven. Daartoe monitoren we de beleidsdomeinen en voeren we opvolgingsaudits uit.

Wat minder op de voorgrond treedt maar wel vermeld mag worden, is het feit dat het auditproces uit zichzelf een verdienstelijke dynamiek teweegbrengt. Geauditeerde diensten voeren immers vaak tijdens de audit al heel wat veranderingen door. Meer globaal stippen we ook de *conceptuele* impact van de audits aan: de vaststellingen en aanbevelingen hebben op lange termijn een positieve invloed op de referenties die als kader fungeren voor de beheerders.

De samenstelling van een set normen vloeit ook voort uit de internationale samenwerking tussen hoge controle-instellingen. Zij komen bijeen onder de koepel van Intosai om samen te definiëren wat moet worden verstaan onder een kwaliteitsvolle audit. Daarnaast ontwikkelen ze diverse manieren om informatie uit te wisselen en om samen te werken aan audits. Op die manier dragen ze bij tot de verspreiding van goede praktijken in de publieke sector.

Het thema-artikel in dit jaarverslag gaat nader in op onze 20 jaar ervaring met *performantieaudit* en schetst zowel de evoluties als de uitdagingen voor de toekomst.

Hilde François
Voorzitter

Philippe Roland
Eerste voorzitter

Inleiding

Het Belgische Rekenhof staat de parlementen bij in de uitoefening van hun toezicht op de ontvangsten en uitgaven van de uitvoerende macht. Het Rekenhof streeft naar een verbetering van de werking van de overheid door zijn controles en door de evaluatie van het overheidsbeleid. Het hecht als onafhankelijke instelling in het bijzonder belang aan kwaliteitsvolle informatie, de ondersteuning van behoorlijk bestuur, een dynamisch personeelsbeleid en zijn externe relaties.

In zijn jaarverslag verschaft het Rekenhof informatie over de manier waarop het jaar na jaar zijn visie, zijn waarden en zijn opdrachten vorm geeft. Met dit jaarverslag legt het verantwoording af over zijn werking in 2018. De structuur van dit jaarverslag ziet eruit als volgt:

- **Hoofdstuk 1** licht de organisatie en strategie van het Rekenhof toe.
- **Hoofdstuk 2** geeft een overzicht van de controle- en auditactiviteiten in de diverse entiteiten die onder de controlebevoegdheid van het Rekenhof vallen en van de andere opdrachten van het Rekenhof.
- **Hoofdstuk 3** bevat een thema uit de actualiteit van de instelling.
- **Hoofdstuk 4** gaat nader in op de internationale betrekkingen.
- **Hoofdstuk 5** schetst een beeld van de externe activiteiten van het Rekenhof.

Het Rekenhof publiceert zijn jaarverslag enkel digitaal op zijn website www.rekenhof.be. Op die manier wil het dit rapport snel en via moderne communicatiemiddelen beschikbaar stellen en ook het papierverbruik verder verminderen.

HOOFDSTUK 1

Organisatie en strategie van het Rekenhof

Het Rekenhof bestaat uit een college van twaalf leden dat wordt bijgestaan door een ambtenarenkorps.

1.1 College van het Rekenhof

De leden van het Rekenhof worden door de Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemd voor een hernieuwbaar mandaat van zes jaar. Om hun onafhankelijkheid en hun onpartijdigheid te waarborgen, heeft de wetgever een stelsel van onverenigbaarheden en verbodsbepalingen ingevoerd. De wedden en pensioenen van de leden van het Rekenhof zijn bij wet vastgelegd.

Het Rekenhof is samengesteld uit een Nederlandse kamer en een Franse kamer, die samen de algemene vergadering vormen. Elke kamer bestaat uit een voorzitter, vier raadsheren en een griffier. De oudst benoemde voorzitter en griffier dragen respectievelijk de titel van eerste voorzitter en hoofdgriffier.

Algemene vergadering			
Nederlandse kamer		Franse kamer	
Voorzitter	Hilde François	Eerste voorzitter	Philippe Roland
Raadsheren	Jan Debucquoy	Raadsheren	Michel de Fays
	Rudi Moens		Pierre Rion
	Vital Put		Franz Wascotte
	Walter Schroons ^(*)		Florence Thys ^(*)
Hoofdgriffier	Jozef Van Ingelgem	Griffier	Alain Bolly

^(*) De Kamer van Volksvertegenwoordigers benoemde raadsheer Walter Schroons met ingang van 1 oktober 2018 tot raadsheer in opvolging van Jozef Beckers die met pensioen ging. Op 14 november 2018 benoemde de Kamer Florence Thys tot raadsheer, in opvolging van Didier Claisse die op 15 juni 2018 overleed.

De algemene vergadering is bevoegd voor de dossiers in verband met de federale Staat, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Duitstalige Gemeenschap, de openbare instellingen die ervan afhangen, alsook voor de interpretatie van de Europese en federale regelgeving.

De Nederlandse kamer is exclusief bevoegd voor de dossiers betreffende de Vlaamse Gemeenschap, het Vlaams Gewest, de openbare instellingen die ervan afhangen en de Vlaamse provincies.

De Franse kamer is exclusief bevoegd voor de dossiers aangaande de Franse Gemeenschap, de Franse Gemeenschapscommissie, het Waals Gewest, de openbare instellingen die ervan afhangen en de Waalse provincies.

HOOFDSTUK 1

Organisatie en strategie van het Rekenhof

De Nederlandse kamer, de Franse kamer en de algemene vergadering komen elke week samen. Daarnaast kunnen buitengewone vergaderingen worden bijeengeroepen. De zittingen zijn niet openbaar. In 2018 heeft het Rekenhof 168 keer vergaderd: 58 zittingen van de algemene vergadering, 56 van de Nederlandse kamer en 54 van de Franse kamer.

1.2 Administratieve diensten

De diensten van het Rekenhof zijn onderverdeeld in drie sectoren. Samen omvatten ze tien directies die elk worden geleid door een eerste-auditeur-directeur.

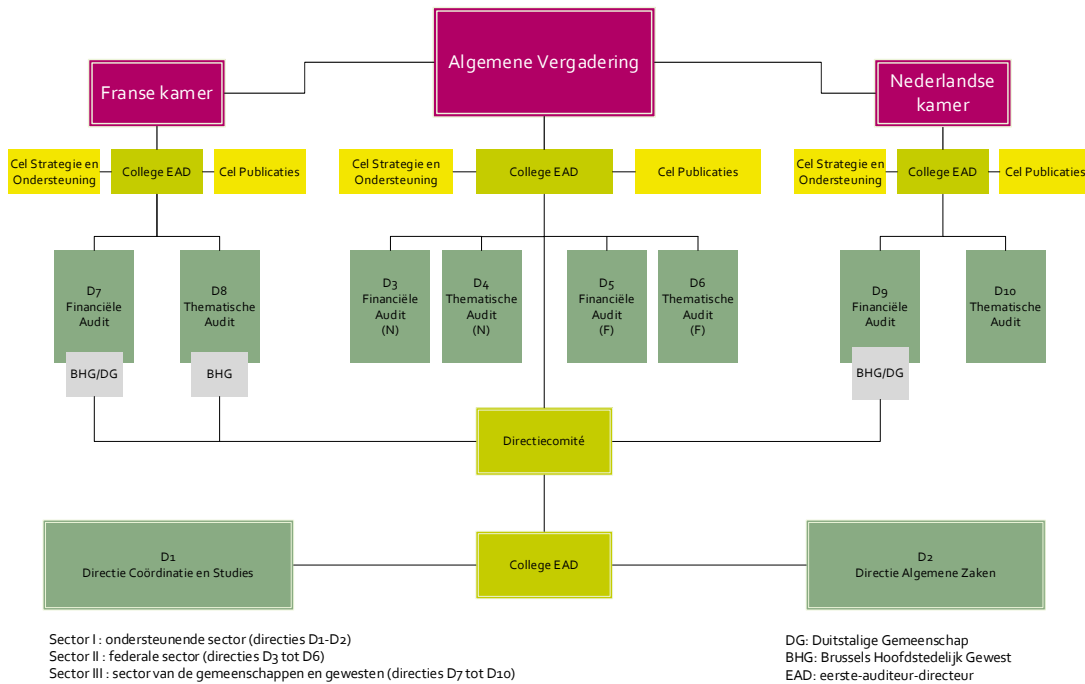
Sector I is een ondersteunende sector. Hij bestaat uit de directie Coördinatie en Studies (die ook de griffie van de mandatenlijsten en vermogensaangiften omvat) en de directie Algemene Zaken.

Sector II heeft betrekking op de federale overheid, sector III op de gemeenschappen en gewesten. Deze operationele sectoren zijn samengesteld uit directies die tot de financiële of de thematische pijler behoren.

De financiële pijler onderzoekt de begroting, verricht financiële audits en controleert de rekeningen van de overheidsdiensten en rekenplichtigen. De thematische pijler verricht de audits naar de wettigheid en regelmatigheid van de verrichtingen en de procedures, alsook naar de goede besteding van de overheidsgelden om de doelmatigheid, doeltreffendheid en zuinigheid van een dienst, een proces of een beleid te meten.

De indeling in sectoren sluit aan bij de bevoegdheden van de algemene vergadering, de Nederlandse kamer en de Franse kamer.

1.3 Organigram

1.4 Middelen

1.4.1 Human resources

Het Rekenhof benoemt en ontslaat zelf zijn personeelsleden. De personeelsformatie voorziet in 620 betrekkingen, gelijk verdeeld onder Nederlandstaligen en Franstaligen.

In 2018 stelde het Rekenhof gemiddeld 509 personen tewerk (451 statutairen en 58 contractuelen), waarvan de meesten de functie van auditeur of controleur uitoefenen. In de loop van 2018 traden 19 personeelsleden in dienst en gingen er 26 uit dienst. Tot 2021 worden 23 nieuwe uitdiensttredingen verwacht. Dat is 4,52 % van de gemiddelde formatie in 2018.

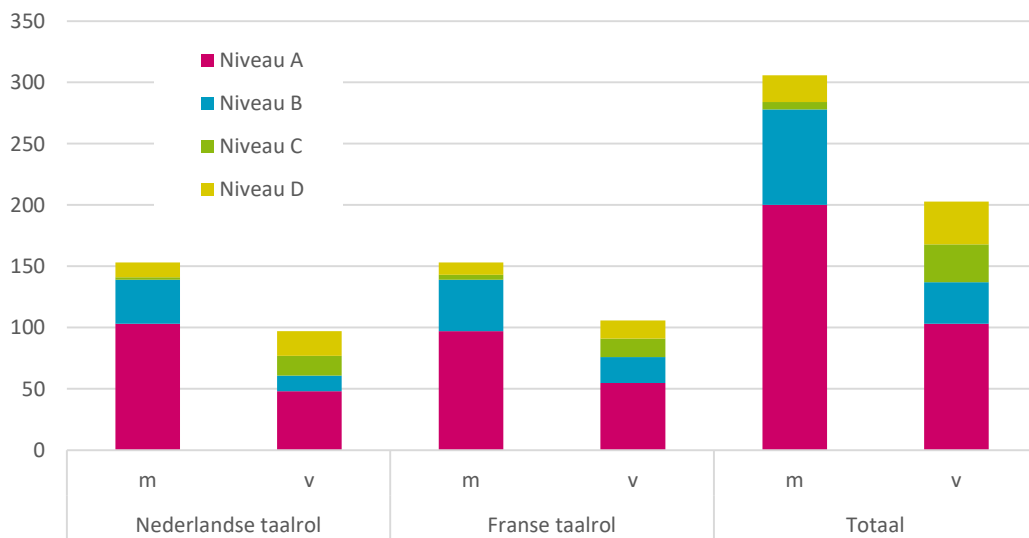
In 2018 is het Rekenhof inspanningen blijven leveren op het vlak van vormingen over de certificering en de bijzondere audittechnieken. Het stimuleerde de creatie van interne expertisecentra en het steunde de oprichting van ad hoc platforms, bijvoorbeeld inzake wedden en data-analyse, open data en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Het heeft zijn externe samenwerkingsverbanden benut om met de Europese Rekenkamer en de Algemene Rekenkamer van Nederland goede praktijken uit te wisselen over performantieaudits en om het voltallige personeel vertrouwd te maken met de bevoegdheden van de Kamer van Volksvertegenwoordigers. De personeelsleden hebben in 2018 in totaal 415 dagen opleiding gevolgd.

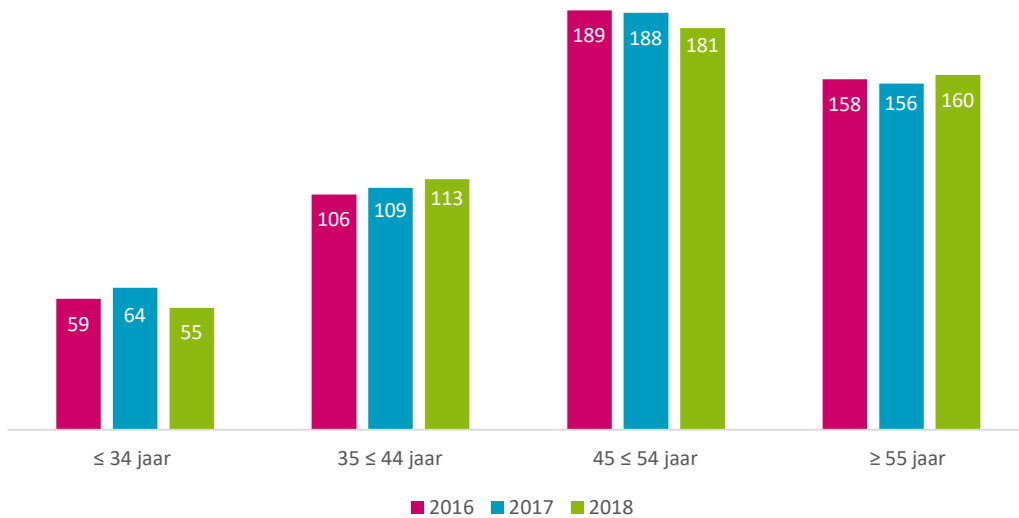
HOOFDSTUK 1

Organisatie en strategie van het Rekenhof

Het Rekenhof heeft bovendien in 2018 beslist met PersoPoint (FOD BOSA) te werken voor het personeelsbeheer en de betaling van de lonen. De definitieve overstap naar PersoPoint zal in 2020 plaatsvinden. Het Rekenhof is ook een denkoefening gestart over de organisatie van de arbeidstijd en de werkplekken, om een beter evenwicht te vinden tussen werk en privéleven.

Grafiek 1 – Aantal personeelsleden volgens geslacht en niveau op 31 december 2018

Grafiek 2 – Aantal personeelsleden per leeftijdscategorie 2016-2018

1.4.2 Financiële middelen

a. Begrotingen van het Rekenhof

Tabel 1 – Begrotingen van het Rekenhof (in duizend euro)

	2016 (aangepast)	2017 (aangepast)	2018 (aangepast)	2019 (initieel)
Ontvangsten	49.420,40	49.795,40	49.730,00	50.495,10
Uitgaven	55.441,70	54.521,10	55.465,30	56.396,70
Begrotingsresultaat van het jaar	-6.021,30	-4.725,70	-5.735,30	-5.901,60
Overgedragen boni	6.021,30	4.725,70	5.168,30	5.901,60
Aan te wenden boni	0,00	0,00	567,00	0,00
Aan te wenden reserve	0,00	0,00	0,00	0,00
Globaal resultaat	0,00	0,00	0,00	0,00

b. Dotatie en begroting 2018 van het Rekenhof¹

De dotatie van het Rekenhof voor 2018 werd geraamd volgens het besparingstraject dat door de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd goedgekeurd voor de dotatiegerechtigde instellingen tijdens de periode 2015-2019. Ze bedroeg 49,7 miljoen euro in 2018 en daalde in vergelijking met 2017 met 43.000 euro.

¹ Zie ook bijlage 1 van dit Jaarverslag.

HOOFDSTUK 1

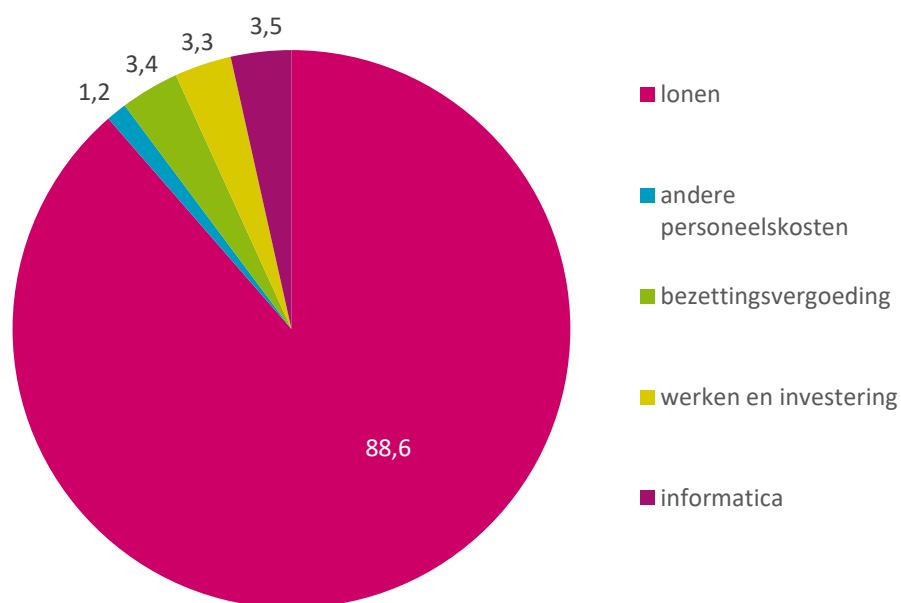
Organisatie en strategie van het Rekenhof

Wat de initiële begroting voor 2018 betreft, belooft de ontvangstenraming 65.400 euro minder dan in de aangepaste begroting voor 2017. De uitgavenramingen bedragen 377.200 euro of 0,7 % meer dan de aangepaste begroting 2017. Bij de raming van de loonmassa werd gewaakt over het op peil houden van het aantal personeelsleden dat is belast met auditopdrachten. In vergelijking met de begroting voor 2017 zijn minder kredieten nodig voor de bewaking van het gebouw als gevolg van de plaatsing van een nieuwe overheidsopdracht. Inzake informatica stijgen de kredieten voor consultancy, voornamelijk op basis van een substantiële verbetering van de beveiliging van het netwerk, de uitbreiding van de grafische vormgeving van de website en de uitbouw van een zoekmotor op de website.

In de begroting 2018 zijn twee belangrijke aanpassingen doorgevoerd. In de loop van 2018 is het contract voor de aanschaf van softwarelicenties voor eindgebruikers vervangen door het onderschrijven van abonnementen. Als gevolg hiervan was een technische verschuiving van de kapitaal- naar de lopende uitgaven nodig. De nieuwe informaticatoepassing rond de mandatenlijsten werd ontwikkeld door een externe dienstverlener. De kostprijs voor die dienstverlening werd bij de begrotingsaanpassing in de begroting opgenomen en gefinancierd door de van 2017 overgedragen boni.

Zoals blijkt uit de volgende grafiek zijn de lonen en de andere vormen van verloning de grootste post in de uitgavenbegroting (89,8 %).

Grafiek 3 – Overzicht van de belangrijke posten in de uitgavenbegroting (in %)

c. Uitvoeringsrekening van de begroting van het Rekenhof²

De uitvoeringsrekeningen van de begroting van het Rekenhof worden aangenomen door zijn algemene vergadering op basis van het verificatierapport van de oudste raadsheer in rang van elke kamer en worden, na onderzoek door de Commissie voor de Comptabiliteit, door de Kamer van Volksvertegenwoordigers goedgekeurd.

Tabel 2 – Uitvoeringsrekeningen van de begroting van het Rekenhof (in duizend euro)

	2016	2017	2018 (voorlopig)
Ontvangsten	49.456,85	49.820,01	49.757,36
Uitgaven	50.552,76	49.151,19	50.339,66
Begrotingsresultaat van het jaar	-1.095,91	668,82	- 582,30
Overgedragen boni	4.011,70	4.725,72	5.735,33
Aan te wenden boni	2.009,60	0,00	0,00
Aan te wenden reserve	0,00	0,00	0,00
Globaal resultaat	4.925,39	5.394,54	5.153,03

De rekening voor 2018 sluit af met een globaal resultaat van 5,15 miljoen euro. In 2018 is 1,19 miljoen euro meer uitgegeven dan in 2017.

Tabel 3 – Verdeling van de uitgaven van het Rekenhof (in duizend euro)

	2016	2017	2018 (voorlopig)
Lonen	41.058,52	41.477,85	42.135,82
Andere uitgaven	9.494,24	7.673,34	8.203,84

1.5 Strategisch plan 2015-2019 van het Rekenhof

Eind 2014 heeft het Rekenhof zijn strategisch plan 2015-2019 opgesteld, dat wordt uitgevoerd door middel van de strategische plannen van de drie sectoren en de jaarlijkse operationele plannen van de directies³.

Het strategisch plan van het Rekenhof heeft de ambitie de impact van de audits te maximaliseren, door relevante onderzoeksthema's te selecteren, de betrouwbaarheid en de kwaliteit van de controlemethodes aan te scherpen en de zichtbaarheid van de publicaties te vergroten. De audits moeten een referentie zijn voor het parlementaire werk, de beleidsvorming en het maatschappelijke debat. Om dat te bereiken wordt gestreefd naar een meer efficiënte interne

² Zie ook bijlage 2 van dit Jaarverslag.

³ Voor een meer inhoudelijke bespreking van het strategisch plan 2015-2019, zie: Rekenhof, *Jaarverslag 2014*, Brussel, mei 2015, p. 12, www.rekenhof.be.

organisatie, die rekening houdt met de beschikbare middelen, de nieuwe opdrachten en de veranderende controleomgeving.

De uitvoering van het strategisch plan 2015-2019 wordt opgevolgd door de *steering committees*, een interne overlegstructuur tussen het college van het Rekenhof en de directeurs van de verschillende directies. Deze comités willen in het bijzonder de kwaliteitszorg, het humanresourcesbeheer, de IT en de certificeringsopdracht van het Rekenhof efficiënter organiseren en sturen.

In 2019 is de voorbereiding van het nieuwe strategische plan 2020-2024 gestart.

HOOFDSTUK 2

Controles en opdrachten van het Rekenhof

Naast zijn functie als budgettair raadgever oefent het Rekenhof een financiële controle, een wettigheids- en regelmatigheidscontrole, en een controle op de goede besteding van de overheidsgelden uit. Die controles hebben betrekking op de ontvangsten en de uitgaven van de federale Staat, de gemeenschappen en gewesten, de openbare instellingen die ervan afhangen en de provincies. Het Rekenhof informeert de parlementen en de provincieraden op regelmatige tijdstippen over de resultaten van die controles.

Het Rekenhof heeft ook een rechtsprekende bevoegdheid ten aanzien van de rekenplichtigen die door hun bevoegde minister of door de bevoegde deputatie werden gedagvaard voor het Rekenhof wegens een tekort in hun rekening.

Tot slot heeft het Rekenhof specifieke opdrachten in het kader van het behoorlijk bestuur (publicatie van de mandatenlijsten en bewaring van de vermogensaangiften van openbare mandatarissen en hoge ambtenaren, adviezen over de financiële verslagen van de politieke partijen, adviezen over de verkiezingsuitgaven), op het vlak van de verdeling van de financiële middelen tussen de gemeenschappen en gewesten (o.a. leerlingentelling, fiscale loyaliteit op het vlak van personenbelasting) en op basis van zijn expertise in specifieke domeinen (budgettaire en financiële weerslag van wetsvoorstellen, rekeningen van dotatiegerechtigde instellingen).

2.1 Controles

In 2018 heeft het Rekenhof 40 begrotingsverslagen, 23 rapporten over de algemene rekeningen, 22 afzonderlijke verslagen en 8 adviezen over de budgettaire en financiële weerslag van voorstellen van wet aan de parlementen en de provincieraden bezorgd.

2.1.1 Begrotingsonderzoek

Als budgettair raadgever onderzoekt het Rekenhof de ontwerpbegrotingen en ontwerpen van begrotingsaanpassingen die de regeringen bij de parlementen indienen. Het bezorgt zijn commentaar en opmerkingen aan het betrokken parlement vóór de goedkeuring van de begroting.

Tabel 4 – Verslagen over begrotingsonderzoek

	Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
Initiële begrotingen	18	18	17
Aanpassingsbladen	25	25	23

2.1.2 Wettigheids- en regelmatigheidscontrole

Het Rekenhof controleert of de overheidsontvangsten en -uitgaven wettig en regelmatig zijn. Het gaat na of ze overeenstemmen met de begrotingswetten. Het gaat ook na of de rechtsregels die op de verrichting van toepassing zijn, correct worden toegepast.

HOOFDSTUK 2

Controles en opdrachten van het Rekenhof

Als gevolg van de hervorming van de rijkscomptabiliteit door de wetten van 2003 oefent het Rekenhof de wettigheids- en regelmatigheidscontrole in hoofdzaak uit aan de hand van analyses en audits *a posteriori*.

2.1.3 Financiële controle

Bij zijn financiële controle gaat het Rekenhof de betrouwbaarheid, de juistheid en volledigheid van de financiële staten na, onder meer aan de hand van een toetsing van de boekhoudkundige operaties aan de regelgeving op de openbare comptabiliteit.

Het Rekenhof controleert ook de rekeningen van de rekenplichtigen die de overheidsgelden innen en/of uitbetalen. Die opdracht wordt in elke kamer van het Rekenhof vervuld door één raadsheer. Die stelt vast of de rekeningen effen zijn, dan wel een tegoed of een tekort vertonen. In geval van een tekort kan de rekenplichtige voor het Rekenhof worden gedagvaard.

In 2018 heeft het Rekenhof de algemene rekening 2017 van het algemeen bestuur van de federale Staat gecontroleerd en met zijn opmerkingen aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers voorgelegd. Het heeft ook de algemene rekeningen van de Vlaamse en Franse Gemeenschap voor 2017 met zijn opmerkingen bezorgd aan respectievelijk de Vlaamse Regering, het Vlaams Parlement en de regering en het parlement van de Franse Gemeenschap.

Voor het Waals Gewest heeft het Rekenhof in 2018 de controle van de algemene rekening 2016 en 2017 afgesloten en zijn opmerkingen bezorgd aan het parlement van het Waals Gewest.

Op basis van de toepasselijke regelgeving certificeert het Rekenhof nu al de algemene rekeningen van de Duitstalige Gemeenschap, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie⁴.

Het Rekenhof heeft dus in 2018 de algemene rekeningen 2017 gecertificeerd van de diensten van het hoofdbestuur van de Duitstalige Gemeenschap. Het heeft bovendien de algemene rekeningen 2017 van de diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de gewestelijke entiteit met voorbehoud gecertificeerd⁵.

---

⁴ Twee wetten van 10 april 2014 met het oog op de gedeeltelijke omzetting van de richtlijn 2011/85/EU hebben een algemene certificeringsopdracht van de algemene rekeningen van de federale Staat en van de gedefedereerde entiteiten door het Rekenhof ingeschreven in de wetten van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof en van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat.

⁵ Het betreft de geconsolideerde rekening van de diensten van de regering en van de autonome bestuursinstellingen.

De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie heeft de rekening 2017 niet voorgelegd aan het Rekenhof.

Tabel 5 – Beslissingen over de algemene rekening

	Controle 2016 Algemene rekening	Controle 2017 Algemene rekening	Controle 2018 Algemene rekening
2015 en vroeger	19	10	4
2016	-	17	2
2017	-	-	17

In 2018 heeft het Rekenhof 233 rekeningen van openbare instellingen en van diensten met afzonderlijk beheer gecertificeerd of gecontroleerd verklaard (zie volgende tabel).

Tabel 6 – Gecertificeerde of gecontroleerd verklaarde rekeningen van openbare instellingen, agent-schappen en diensten met afzonderlijk beheer

	Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
2015 en vroeger	709	137	69
2016	-	309	64
2017	-	-	100 ^(*)

^(*) De in 2018 gecontroleerde rekeningen van de *Services administratifs à comptabilité autonome de l'Enseignement de la Communauté Française* zijn gevoegd bij de cijfers van de rekeningen van de openbare rekenplichtigen die door het Rekenhof werden afgesloten (cf. verder, tabel 8).

Het Rekenhof heeft in 2018 negen rekeningen van universiteiten geïnviseerd.

Tabel 7 – Rekeningen van de universiteiten gecontroleerd door het Rekenhof

	Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
2015 en vroeger	12	-	3
2016	-	5	1
2017	-	-	5

Het Rekenhof heeft in 2018 3.023 rekeningen van rekenplichtigen afgesloten.

HOOFDSTUK 2

Controles en opdrachten van het Rekenhof

Tabel 8 – Rekeningen van de rekenplichtigen afgesloten door het Rekenhof

	Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
Periodieke rekeningen	2.094	2.326	2.498
Eindebeheerrekeningen	267	881	520
Tekortrekeningen	17	21	5

2.1.4 Thematische audit

Naast de recurrente controles voert het Rekenhof thematische audits uit die het selecteert op basis van risicoanalyses, de interesses van de parlementen en de beschikbare middelen. De thematische audits handelen zowel over de financiële aspecten als over de wettigheid of de goede besteding van de overheidsgelden. In dat laatste geval gaat het Rekenhof in het bijzonder na of de uitvoering van het overheidsbeleid voldoet aan de principes van goed beheer, volgens de criteria van zuinigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid.

Het Rekenhof heeft in 2018 de bevindingen, conclusies en aanbevelingen van zijn thematische audits opgenomen in 57 verslagen (zie ook bijlagen 5 en 6).

Tabel 9 – Thematische rapporten

	Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
Afzonderlijke verslagen	25	26	22
Artikelen in de boeken van het Rekenhof	26	28	35

2.2 Specifieke opdrachten**2.2.1 Controleverslagen en adviezen**

In 2018 rapporteerde het Rekenhof over de resultaten van een reeks specifieke opdrachten:

- een controleverslag van de leerlingentelling door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap;
- drie adviezen over de uitoefening van de regionale fiscale autonomie inzake personenbelasting (uitvoering van artikel 5/7 van de bijzondere wet van 16 januari 1989 betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten);
- zeven verslagen in het kader van de zesde staatshervorming (verslagen betreffende de wijziging van de erkenningsnormen in de ziekenhuizen overeenkomstig artikel 5, § 1, I, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen);
- een advies over de juistheid en de volledigheid van de financiële verslagen over de jaarrekeningen van de politieke partijen;
- tien controleverslagen over de rekeningen van de dotatiegerechtigde instellingen;
- een controleverslag over de jaarrekening 2017 van de vzw Pensioenen Vlaamse Volksvertegenwoordigers;

- een controleverslag over de rekeningen 2016 van het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- de berekening van de verdeelsleutel voor de artsen en de tandartsen (verdeling van de RIZIV-nummers tussen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap) overeenkomstig artikel 92, § 1/1, van de wet betreffende de uitoefening van de gezondheidszorgberoepen, gecoördineerd op 10 mei 2015);
- een controleverslag over de rekening 2016 van het Secretariaat Generaal van de Benelux Economische Unie;
- een controleverslag over de jaarrekeningen 2017 van het Internationaal Instituut voor Bestuurswetenschappen (IISA).

2.2.2 Andere opdrachten

Het Rekenhof publiceerde in het *Belgisch Staatsblad* van 14 augustus 2018 de lijsten van de mandaten van de (door de wet aangewezen) openbare mandatarissen en de hoge ambtenaren. Die publicatie bevat ook de lijsten van de personen die hun mandatenlijst of vermogensaangifte niet bij het Rekenhof hebben ingediend. Zo hebben 145 op 7.301 aangifteplichtigen nagelaten een mandatenlijst in te dienen en hebben 72 op 1.920 aangifteplichtigen geen vermogensaangifte ingediend.

De eerste voorzitter van het Rekenhof nam in 2018 deel aan de werkzaamheden van de Commissie van het *Carnegie Hero Fund*. Die Commissie, die bij de FOD Binnenlandse Zaken werd ingesteld, is belast met het beheren en besturen van de Carnegiestichting.

De beide voorzitters van het Rekenhof hebben in augustus 2018 het controlerapport over de aanwending in 2017 van de dotaties van sommige leden van de koninklijke familie aan de voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers overhandigd.

Sommige leden van het Rekenhof oefenen de functie van rekeningcommissaris uit in de overheidsbedrijven of in gelijkaardige structuren bij de federale Staat, het Waals Gewest en de Franse Gemeenschap⁶.

Tot slot maakten twee leden van het Rekenhof in 2018 deel uit van de Nederlandstalige en de Franstalige kamer van het college voor de evaluatie van de korpschefs van het openbaar ministerie.

⁶ Zie bijlage 3 – Opdracht als rekeningcommissaris van de leden van het Rekenhof in 2018.

2.2.3 Nieuwe bevoegdheden voor het Rekenhof

Twee decreten van 29 maart 2018 van het Waals Gewest⁷ gaven het Rekenhof de opdracht minstens elke drie jaar de processen te verifiëren die het controleorgaan (Directie voor de controle van de lokale mandaten) instelde bij de uitvoering van diens opdrachten met betrekking tot de opmaak van een kadaster van de mandaten en de bezoldigingen van de bestuurders en de commissarissen van de Waalse instellingen van openbaar nut. Die opdracht vloeit voort uit artikel 180, 4^e lid, van de Grondwet en het Rekenhof wordt er niet voor vergoed.

Een ander decreet van 29 maart 2018 van het Waals Gewest⁸ belast het Rekenhof ermee om elke drie jaar een rapport op te stellen over de jaarrekening, het verslag van de revisor van de instellingen, het beheerverslag en de specifieke verslagen over deelnemingen in intercommunales. Voor die bijkomende opdracht krijgt het Rekenhof een jaarlijkse vergoeding.

2.3 Rechtsprekende bevoegdheid

Bij de uitoefening van zijn rechtsprekende bevoegdheid oordeelt het Rekenhof over de aansprakelijkheid van een rekenplichtige waarvan het beheer een tekort vertoont.

In 2018 onderzocht het Rekenhof dertien gemotiveerde beslissingen van ministers of deputaties om rekenplichtigen van wie de rekening een tekort vertoonde niet te dagvaarden. Een rekenplichtige kreeg ambtshalve kwijting aangezien de minister vijf jaar na het einde van zijn beheer geen enkel initiatief had genomen om hem al dan niet te dagvaarden voor het Rekenhof.

⁷ Decreet van 29 maart 2018 tot wijziging van de decreten van 12 februari 2004 betreffende het statuut van de overheidsbestuurder en van 12 februari 2004 betreffende de Regeringscommissaris en de controleopdrachten van de revisoren binnen de instellingen van openbaar nut, met het oog op een sterker bestuur en een sterkere ethiek binnen de Waalse instellingen, en decreet van 29 maart 2018 tot wijziging van het decreet van 12 februari 2004 betreffende het statuut van de overheidsbestuurder voor de aangelegenheden geregeld krachtens artikel 138 van de Grondwet en het decreet van 12 februari 2004 betreffende de Regeringscommissaris en de controleopdrachten van de revisoren binnen de instellingen van openbaar nut voor de aangelegenheden geregeld krachtens artikel 138 van de Grondwet.

⁸ Decreet van 29 maart 2018 tot wijziging van het Wetboek van de Plaatselijke Democratie en de Decentralisering met het oog op een sterker bestuur en een sterkere transparantie in de uitvoering van de openbare mandaten in de lokale en bovenlokale structuren en hun filialen.

Tabel 10 – Rechtsprekende bevoegdheid

		Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
Niet-dagvaarding	Aantal	11	13	13
	Bedrag	4.549,36 EUR 7.123,37 SAR 136,40 USD	12.511,91 EUR	128.839,17 EUR
Veroordelingen	Aantal	-	-	-
	Bedrag	-	-	-
Ambtshalve kwijtingen na 5 jaar	Aantal	2	1	1
	Bedrag	1.582,97 EUR 4.145,43 QAR	718,03 EUR	2.192,22 EUR

2.4 Verzoeken van parlementen

Het Rekenhof oefent zijn controles op eigen initiatief uit. Daarnaast kunnen de parlementen het Rekenhof verzoeken audits te realiseren bij de diensten en instellingen die aan zijn controle zijn onderworpen. Ze kunnen ook een advies vragen in het bijzonder over de financiële weerslag van wetsvoorstellen. Elk parlamentslid beschikt over een individueel inzage- en informatierecht.

Op vraag van de Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft het Rekenhof in 2018 een audit uitgevoerd en verslag uitgebracht over:

- het onderzoek van de dotatiegerechtigde instellingen die in het Forumgebouw zijn gehuisvest en van de BIM-Commissie⁹;
- het toepassingsgebied van het begrip "component van een politieke partij" in de zin van artikel 1 van de wet van 4 juli 1989.

Op vraag van het parlement van de Franse Gemeenschap heeft het Rekenhof een audit uitgevoerd en verslag uitgebracht over de staat van de reserves en de onderbesteding van de begrotingskredieten in de instellingen van openbaar nut van de Franse Gemeenschap.

Het Rekenhof heeft in 2018 ook acht adviezen gegeven over de budgettaire en financiële weerslag van wetsvoorstellen, ontwerpen van uitvoeringsbesluiten van een decreet en van ontwerpen van protocolakkoord, en zeven antwoorden verstrekt aan parlamentsleden die gebruik hebben gemaakt van hun individueel inzage- en informatierecht¹⁰.

⁹ Parl. St. Kamer, 17 december 2018, DOC 54 3418/002, Auditverslagen (eerste deel – Rekenhof).

¹⁰ Zie bijlage 4 – Individueel inzage- en informatierecht.

HOOFDSTUK 2

Controles en opdrachten van het Rekenhof

Tabel 11 – Inzage- en informatierecht van parlementsleden

	Controle 2016	Controle 2017	Controle 2018
Aantal parlementsleden	18	12	8
Aantal verzoeken	22	18	7

2.5 Adviesvragen van de uitvoerende macht

Het Rekenhof is een controle-instelling. Bij uitzondering kan het vragen om advies vanwege de uitvoerende macht ontvankelijk beschouwen en ten gronde behandelen. De ontvankelijkheid wordt bepaald aan de hand van vooraf bepaalde criteria. Zo moeten die vragen om advies een algemeen principe betreffen en een nauwe band hebben met de controleopdrachten en de bevoegdheden van het Rekenhof.

In 2018 antwoordde het Rekenhof ten gronde op adviesvragen van:

- de federale minister van Begroting over de opname van de welvaartsenveloppe in de ontwerpbegroting 2019 (voorlopige kredieten);
- de kabinetsdirecteur van de minister van Huisvesting, Levenskwaliteit, Leefmilieu en Energie (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) over het werken met vrijwilligers in de ministeriële kabinetten.

2.6 Impact van de controles en audits

Elk jaar publiceert het Rekenhof de resultaten van zijn controles en audits in zijn jaarlijkse boeken en afzonderlijke verslagen. Het formuleert daarbij aanbevelingen die kunnen bijdragen tot een beter overheidsbeleid. Het Rekenhof spreekt zich echter niet uit over de opportuniteit van bepaalde keuzes bij de uitvoering van die aanbevelingen.

Het Rekenhof publiceert de controleresultaten na een tegensprekelijke procedure met de administratie en de minister. Die procedure stelt het Rekenhof in staat zijn standpunten te verduidelijken en draagt rechtstreeks bij tot een betere aanvaarding van de vaststellingen en resultaten van de audit. De bevoegde overheid is verplicht binnen een maand te antwoorden. Die termijn kan door het Rekenhof worden verlengd.

Het Rekenhof gaat na hoe zijn publicaties worden onthaald en volgt de uitvoering van zijn aanbevelingen op. Op die manier kan het de kwaliteit van de informatie die het aan de parlementen bezorgt, verhogen en hun mogelijkheden om op te treden verbeteren.

De impact van de controles en audits blijkt zowel uit het gevolg dat wordt gegeven aan de aanbevelingen die in de audits zijn opgenomen als uit de aandacht die de parlementsleden eraan besteden.

In 2018 hebben vertegenwoordigers van het Rekenhof 57 zittingen van de verschillende parlementen bijgewoond om vragen te beantwoorden over het begrotingsonderzoek, de boeken van het Rekenhof en de afzonderlijke verslagen.

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel:

20 jaar performantieaudit door het Rekenhof

3.1 Inleiding

Twintig jaar geleden, op 10 maart 1998, vulde de wet-Duquesne artikel 5 van de wet op het Rekenhof aan met de volgende bepaling: “*Het Rekenhof controleert a posteriori de goede besteding van de rijksmiddelen; het vergewist zich ervan dat de beginselen van zuinigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid in acht worden genomen*”. Sindsdien controleert het Rekenhof niet alleen de wettigheid van de overheidsverrichtingen, hun overeenstemming met de begrotingsbepalingen, de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de boekhouding en de financiële staten, maar voert het ook performantieaudits uit¹¹.

Voordien had het Rekenhof al beheersanalyses opgesteld op grond van gemotiveerde moties in de Kamer van Volksvertegenwoordigers en het Vlaams Parlement. Die analyses beoogden in de verslagen over de voorafbeelding van de uitvoering van de begroting “*analyses te ontwikkelen die erop gericht zijn de band tussen de kostprijs van de verschillende diensten en hun opgelegde doelstellingen in het licht te stellen, of om aan te tonen in welke mate de voorziene begrotingsmiddelen het mogelijk hebben gemaakt de vastgelegde oogmerken te bereiken*”¹².

De Internationale Organisatie van Rekenkamers (Intosai), waarvan het Belgische Rekenhof lid is, heeft standaarden (ISSAI) ontwikkeld om rekenkamers beter in staat te stellen onafhankelijke en doeltreffende audits uit te voeren. De ISSAI 300 is een bundeling van grondbeginselen voor performantieaudit en hanteert de volgende definitie: “*Performantieaudits zijn onafhankelijke, objectieve en betrouwbare onderzoeken naar de mate waarin overheidsbedrijven, systemen, werkzaamheden, programma’s, activiteiten of organisaties van de overheid werken in overeenstemming met de principes van zuinigheid, efficiëntie en doeltreffendheid en naar mogelijkheden tot verbetering*”¹³.

In de Missieverklaring van het Rekenhof uit 2004 kreeg de performantieaudit een uitdrukkelijke plaats: “*Het Rekenhof controleert overheden en evalueert de uitvoering van het overheidsbeleid en de bereikte resultaten met het oog op informatieverstrekking aan de parlementaire vergaderingen*”¹⁴. Het Rekenhof staat, volgens zijn missie, de parlementen bij in hun toezicht op de uitvoerende macht en het streeft met zijn audits naar een beter functioneren van de overheden.

¹¹ In dit artikel wordt die nieuwe controlebevoegdheid aangeduid met de term performantieaudit. De bevoegdheid heeft immers dezelfde kenmerken als de internationale omschrijving van performantieaudit.

¹² *Parl. St. Kamer, 1990-1991, 16 mei 1991, DOC 1618/1*. Zie ook: Rekenhof, “10 jaar controle op de goede besteding van de overheidsgelden”, *Jaarverslag 2008*, Brussel, juni 2009, p. 17-21, www.rekenhof.be.

¹³ International Organisation of Supreme Audit Institutions (Intosai), *ISSAI 300 - Fundamentele principes voor performantieaudit*, p. 5, 2017 (vertaling, zie ook www.issai.org).

¹⁴ Rekenhof, *Missieverklaring*, Brussel, 2004, www.rekenhof.be.

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel: 20 jaar performantie-audit door het Rekenhof

3.2 Invulling van de opdracht

3.2.1 *Rekenhof in beweging*

Organisatorisch gezien moest het Rekenhof zijn controlestrategie herdefiniëren en zijn middelen anders inzetten om alle toevertrouwde opdrachten te kunnen beheren en de performantieaudit daarin te kunnen opnemen.

De hervorming paste ook binnen de modernisering van de boekhouding van de Staat¹⁵ en de doelstellingen ervan werden vastgelegd in het strategisch vijfjarenplan *Het Rekenhof in beweging*.

Drie grote principes liggen sindsdien ten grondslag aan de controleprocedures van het Rekenhof:

- de toepassing van de auditnormen van Intosai, die onder meer inhouden dat de controles moeten zijn gebaseerd op een systeemanalyse en dat er handleidingen en procedures moeten worden uitgewerkt en toegepast;
- de toepassing van de COSO-standaarden¹⁶, met het oog op de organisatie van een externe audit die zoveel mogelijk steunt op het bestaan en de betrouwbaarheid van het interne controlesysteem van de geauditeerde entiteit;
- de planning en coördinatie van geïntegreerde controles volgens een systeemgerichte aanpak met risicoanalyses.

Daarnaast heeft het Rekenhof ook zijn organisatie diepgaand hervormd:

- De diensten werden verdeeld in twee ondersteunende en acht operationele directies. Die laatste zijn ingedeeld in een thematische en financiële pijler, om beter de verantwoordelijkheden van het management ten aanzien van de eindproducten vast te leggen. De performantieaudits worden toevertrouwd aan de thematische pijler.
- De auditteams worden multidisciplinair samengesteld.
- Personeelsleden worden flexibel ingezet naargelang van hun bekwaamheden en van de middelen nodig om de audits uit te voeren.
- Performantieaudits worden geselecteerd op basis van de resultaten van de monitoring en de risicoanalyse.

---

¹⁵ Die modernisering vloeide voort uit de wet van 16 mei 2003 tot vaststelling van de algemene bepalingen die gelden voor de begrotingen, de controle op de subsidies en voor de boekhouding van de gemeenschappen en de gewesten, alsook voor de organisatie van de controle door het Rekenhof; de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat en de wet van 22 mei 2003 tot wijziging van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof.

¹⁶ Acroniem van *Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission*. De COSO-standaarden zijn internationaal aanvaarde normen voor interne beheersing.

3.2.2 *Interne handleidingen en auditnormen*

In het kader van Rekenhof in beweging werden diverse procedure- en controlehandleidingen goedgekeurd, waarvan een aantal specifiek voor performantieaudits:

- de handleiding monitoring en risicoanalyse voor de selectie van auditthema's;
- de procedurehandleiding voor de planning;
- de procedurehandleiding voor thematische audit;
- de handreiking onderzoeksvragen en -normen – Een hulpmiddel om onderzoeksvragen en normen te formuleren in doelmatigheidsonderzoeken;
- de controlehandleiding van de voorraadcyclus;
- de controlehandleiding van de personeelscyclus;
- de controlehandleiding van de subsidiecyclus;
- de controlehandleiding van de aankoopcyclus.

Die handleidingen zetten de basisprincipes van de Intosai-normen, meer in het bijzonder van de ISSAI 300 en 400, om in de praktijk. Ze vormen meteen de leidraad voor het goede verloop en de kwaliteit van de voorbereiding, uitvoering, rapportering en opvolging van performantieaudits van het Rekenhof.

De audits van het Rekenhof leiden tot een oordeel. Oordelen houdt in dat de feiten (wat is) worden geconfronteerd met een norm (wat zou moeten zijn). Een norm is de gewenste situatie waartegen de bestaande situatie wordt beoordeeld. De normenkaders die het Rekenhof gebruikt, moeten objectiveerbaar en onderbouwd zijn. Zij worden ook vooraf meegedeeld aan de geauditeerde.

Het Rekenhof heeft in 2011 de normen die het gebruikt om de effectiviteit en de efficiëntie van de overheidsdiensten en het overheidsbeleid te beoordelen, in een overzicht of synthese opgenomen. Ze kunnen worden ingedeeld in vier categorieën:

- normen voor de werking van overheidsorganisaties;
- normen voor het kader waarin overheidsorganisaties werken;
- normen voor de resultaten van overheidsbeleid;
- normen voor de verantwoording van ministers aan het parlement.

In de opeenvolgende strategische plannen heeft het Rekenhof zijn doelstellingen aangepast. Zo vermeldde het strategisch plan 2010-2014 uitdrukkelijk dat de audits *een performant overheidsfunctioneren [moesten] stimuleren*, o.a. door verslagen op te stellen *die meer aandacht besteden aan de prestaties/resultaten van het beleid*. Volgens het huidige strategisch plan 2015-2019 ambieert het Rekenhof met zijn rapporten een referentie te zijn voor het parlementaire debat en de beleidsvorming. Vanuit die optiek verspreidt het Rekenhof zijn rapporten op ruime schaal. Het bezorgt ze systematisch aan alle betrokken partijen en publiceert ze ook op zijn website.

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel: 20 jaar performantie-audit door het Rekenhof

Bovendien evolueren het overheidsbeleid en -beheer mee met maatschappelijke tendensen en uitdagingen. Die doen ook de risico's en waarden van goed bestuur evolueren. Dergelijke evoluties hebben ook gevolgen voor de normen die het Rekenhof gebruikt. Daarom actualiseert het Rekenhof momenteel de synthese van de normen¹⁷. Zo werd de synthese al aangevuld met normen voor het in kaart brengen van stakeholders, het management daarvan tijdens de uitvoering van de audits en de evaluatie en de bijsturing van dat type management. Bovendien werden kwaliteitsnormen toegevoegd over de selectiviteit van audits (audits gesteund op onderbouwde keuzes), onafhankelijkheid, slagvaardigheid en professionaliteit van de auditers, samenwerking met andere overheidsdiensten en controleorganen en tot slot rapportering over de werking van het Rekenhof.

3.2.3 Soorten audits

Het Rekenhof beschikt over aanzienlijke onafhankelijkheid en autonomie om zijn controlebeleid uit te stippelen en auditthema's te selecteren. Daarnaast kan ieder parlement het Rekenhof verzoeken een specifieke audit uit te voeren. Dat gebeurt echter niet vaak; de meeste werkzaamheden van het Rekenhof vinden plaats op eigen initiatief.

De uitvoering van een performantieaudit vereist dat de doelstellingen, indicatoren en streefwaarden duidelijk omschreven zijn en dat de gegevens die nodig zijn om de implementering of de resultaten te evalueren, beschikbaar zijn. Als dat niet zo is, richt het Rekenhof zijn aandacht op de performantievoorwaarden (indirecte audit), ofwel door de kwaliteit van de beheersing van de risico's (interne beheersing) na te gaan, ofwel door het geïmplementeerde beheersysteem (*governance*) te onderzoeken. De realisatie van conformiteitsaudits draagt ook bij tot de verbetering van het overheidsbeheer. Die verschillende types audits sluiten elkaar niet uit en veel audits zijn 'gemengd'.

De volgende tabel bevat voorbeelden van performantieaudits volgens het initiatief en de reikwijdte ervan. Het vermelde jaar is het jaar waarin het verslag werd gepubliceerd¹⁸.

---

¹⁷ Zie Rekenhof, *Activiteitenverslag over 2010*, Hoofdstuk 4, *Parl. St. Vlaams Parlement*, 38 (2010-2011)- Nr. 1. Voor de actualisatie, zie: Rekenhof, *Activiteitenverslag over 2018*, Hoofdstuk 6, *Parl. St. Vlaams Parlement*, 38 (2018-2019) – Nr. 1. Beide ook ter beschikking op www.rekenhof.be.

¹⁸ Al deze rapporten zijn gepubliceerd op www.rekenhof.be.

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel: Bescherming van persoonsgegevens door het Rekenhof

	Indirecte performantieaudit		Directe performantieaudit
	Audit van de interne beheersing	Audit van governance	Audit van implementering en analyse van de resultaten
Conformiteitsaudit	<ul style="list-style-type: none"> Fiscale controle van werkelijke beroepskosten (2000) Organisatie en werking van de Nationale Opsporingsdirectie van de Administratie van de Ondernemings- en Inkomensfiscaliteit (2006)(2006) (2014) Vrijstellingen van storting van bedrijfsvoorheffing – Een complexe regeling ter ondersteuning van werkgevers (2019) Organisatie van een continuïteitsdienst bij de Algemene Administratie van de Douane en Accijnzen van de FOD Financiën (AADA) (2019) Raamcontracten door het Agentschap voor Facilitair Management(2014) Het geschillenbeheer bij de thesaurie van de Waalse Overheidsdienst (2017) De uitbetaling van het onderwijzend personeel (2004) Implementering van de interne controle inzake subsidies bij de Franse Gemeenschapscommissie (2019) Tenuitvoerlegging van de delegatie inzake aanwervingen verleend aan de ambtenaren-generaal van het ministerie van de Franse Gemeenschap (2014) 	<ul style="list-style-type: none"> De startbaanovereenkomst. Een instrument in de strijd tegen werkloosheid bij jongeren (2008) Beheer van de behoeften aan informaticapersoneel door de federale Staat (2016) Sanctiebeleid inzake directe belastingen (2018) Onderhoud van de strafinrichtingen in het kader van publiek-private samenwerkingen (2018) Beleidsvaluatie-capaciteit van de federale overheidsdiensten (2018) Subsidiering van jeugdverenigingen (2016) Vlaams preventief gezondheidsbeleid – evaluatie van het uitvoeringslandschap (2016) Energiearmoede (2018) Sociale woningen: beleid en financiering (2015) De inning van het kijk- en luistergeld in de Franse Gemeenschap (2001) Het beheer van de inventarissen bij de Waalse Overheidsdienst (2014) Tweede federaal plan armoedebestrijding (2016) Betaald educatief verlof (2016) Office wallon de la formation professionnelle et de l'emploi (2009) Uitgaven van de kabinetten van de ministers van de Waalse regering en van de ondersteunende diensten (2018) 	<ul style="list-style-type: none"> Het federale grootstedenbeleid. Onderzoek van de stads- en huisvestings-contracten 2005-2007 (2008) Maatregelen tegen de overbevolking in de gevangenis (2012) Hulp bij het invullen van de aangifte in de personenbelasting (2018) Impact Horecaplan 2015: Flexi-jobs, gelegenheidswerk en bruto-netto-overuren (2019) Fietspaden in Vlaanderen (2017) Gelijke onderwijskansen in het gewoon basisonderwijs (2017) Bescherming van drinkwater uit grondwaterwingebieden (2017) Crisisjeugdhulp (2018) De sanering van uit gebruik genomen sites van economische activiteit (2002) Het Waals plan vorming-inschakeling (2003) Duurzaam stikstofbeheer in de landbouw (2011) Kwaliteitscontroles van de onderhouds-werkzaamheden aan het wegen- en autosnelwegennet van het Waalse Gewest (2015) Invoering en financiering van het Gewestelijk Expresnet (GEN) (2017)
Op initiatief van het Rekenhof			
Op verzoek van een parlementaire vergadering			

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel: 20 jaar performantie-audit door het Rekenhof

3.2.4 Vorming en recruitering

Het Rekenhof heeft zich op zijn nieuwe opdracht voorbereid door een beroep te doen op de ervaring van de Nederlandse Algemene Rekenkamer met performantieaudits. In een samenwerkingsproject hebben auditoren van het Rekenhof de methodes van hun collega's leren kennen en de leereffecten daaruit in de praktijk kunnen brengen.

Dit initiatief werd vrij snel aangevuld met specifieke opleidingen over beheerscontrole, interne beheersing en audit en over het meten, controleren en evalueren van prestatie.

Om de opleidingsprogramma's te systematiseren, heeft het Rekenhof vervolgens vastgelegd welke competenties het verwacht van zijn auditoren. Daarna heeft het op basis van een analyse van de bestaande profielen een opleidingsplan ontwikkeld om ervoor te zorgen dat de werkelijke competenties van de auditoren de verwachte competenties zo dicht mogelijk benaderen, althans op collectief vlak binnen de verschillende teams. Het plan richt zich zowel tot de nieuw aangeworven auditoren (zodat die de kennis en de technieken voor het uitvoeren van performantieaudits kunnen verwerven) als tot de auditoren die al in dienst zijn (zodat die hun kennis verder kunnen uitbouwen tijdens hun carrière en specifieke technieken kunnen leren, zoals procesanalyse, interviewtechnieken, kwantitatief en kwalitatief onderzoek...). Het plan wordt geregeld geëvalueerd.

Ook de wervingsexamens voor auditoren (universitair of gelijkgesteld diploma) zijn geëvolueerd. Ze zijn gaandeweg aangevuld met specifieke testen van auditcompetenties. Bovendien is voortaan ook beroepservaring in wetenschappelijk onderzoek, beleidsevaluatie of performantieaudit vereist.

3.3 Belangrijke stappen in de auditcyclus

3.3.1 Selectie van auditthema's

Het type audit en de auditthema's worden geselecteerd op basis van vijf criteria: risicoanalyse, financieel en maatschappelijk belang, meerwaarde, naleving van de wettelijke verplichtingen en afdekking van het controleveld. Voor de recurrente controles, zoals de financiële audits die de wetgeving oplegt, heeft het initiatiefrecht van het Rekenhof betrekking op de reikwijdte en de aard van de controles. Voor performantieaudits reikt dat initiatiefrecht veel verder, omdat het ook het auditdomein omvat. Om het selectieproces te stroomlijnen en te objectiveren stelt het Rekenhof jaarlijks een lijst op van auditthema's die worden afgewogen en gekwantificeerd op grond van de vijf vermelde criteria. Daartoe worden de controledomeinen gemonitord aan de hand van verschillende documentatiebronnen (beleidsverklaringen, begrotingen, parlementaire stukken, documenten van de administratie, officiële statistieken, verslagen van ombudslui, wetenschappelijke literatuur, persartikelen) en, zo nodig, gesprekken vooraf met de beleidsactoren of met de onderzochte entiteit¹⁹.

---

¹⁹ Zie ook Rekenhof, "Selectie van auditthema's en van controles door het Rekenhof", *Jaarverslag 2016*, Brussel, mei 2017, p. 21-30, www.rekenhof.be.

3.3.2 Tegensprekelijke procedure

Het principe van een tegensprekelijke procedure vloeit voort uit artikel 5bis van de wet van 29 oktober 1846 op de inrichting van het Rekenhof, dat bepaalt: *“De bevoegde overheid is verplicht binnen een termijn van ten hoogste één maand te antwoorden op de opmerkingen van het Rekenhof”*. Het wordt ook opgelegd door internationale normen²⁰. De missieverklaring van het Rekenhof stelt dan ook: *“Het Rekenhof biedt de diensten en de ministers de kans hun zienswijze over de resultaten van de controle te geven. Het tegensprekelijke debat wordt, vooraleer te rapporteren aan de parlementaire vergaderingen, geformaliseerd en schriftelijk vastgelegd. De resultaten ervan worden weergegeven in het rapport aan de parlementaire vergaderingen.”*

De procedurehandleiding preciseert hoe de tegensprekelijke procedure verloopt. Ze onderscheidt twee opeenvolgende fasen: de eerste met de gecontroleerde dienst op basis van het voorontwerp van verslag, en de tweede met de minister op basis van het ontwerpverslag.

Twee opeenvolgende tegensprekelijke fasen bieden voordelen. Zo kan de gecontroleerde administratie de feitelijke auditvaststellingen valideren en commentaar geven bij de technische aspecten ervan. De minister kan dan explicieter antwoorden op de aspecten die te maken hebben met sturing en beleidskeuzes. De twee fasen waarborgen met andere woorden dat elk beleidsniveau zich apart kan uitspreken over de aspecten van de audit die hem aanbelangen.

Door de twee opeenvolgende tegensprekelijke fasen wordt de termijn om het eindverslag voor het parlement op te stellen wel aanzienlijk langer. Uit een enquête van de Europese Rekenkamer uit 2010 blijkt dat de gemiddelde duur van de tegensprekelijke fase in België één van de langste is²¹, waardoor het verslag aan actualiteitswaarde kan inboeten. In veel gevallen stuurt de minister het ontwerpverslag overigens door naar zijn administratie en baseert hij zich op haar commentaar om zijn eigen antwoord op te stellen.

Op basis van die kritische noten en om de doorlooptijd van zijn audits te verkorten, bepaalt het Rekenhof voortaan voor elke audit of het verslag in twee opeenvolgende etappes of tegelijk naar de betrokken administratie en de bevoegde minister wordt gestuurd. Die keuze hangt af van het thema en het belang van de audit, de kwaliteit van de uitwisselingen met de geauditeerden en de planning.

3.3.3 Rapportering aan de parlementen

Het Rekenhof bezorgt zijn rapporten aan het parlement van het bevoegdheidsniveau waarop de performantieaudit betrekking heeft.

²⁰ Onder andere: ISSAI 400 – Fundamental Principle of Compliance Auditing (CA): “59. Auditors should prepare a report based on the principles of completeness, objectivity, timeliness and a contradictory process.”

²¹ Vijf tot zeven maanden volgens de antwoorden die het Belgisch Rekenhof heeft verstrekt op de vragenlijst van de Europese Rekenkamer. Met die studie kunnen de gebruiken van de andere hoge controle-instellingen voor tegensprekelijke procedures jammer genoeg niet precies worden geïdentificeerd (o.m. de vraag of ze een procedure in één of meer etappes hanteren).

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel: 20 jaar performantie-audit door het Rekenhof

Onderstaande tabel biedt, voor de periode 2014-2018 en per parlement, een overzicht van de performantieaudits (in de vorm van afzonderlijke rapporten of artikelen in de Boeken van het Rekenhof²²) en vermeldt of ze besproken werden in commissie en/of plenaire vergadering.

Parlement	Rapporten op initiatief van het Rekenhof	Rapporten op vraag van het parlement	Vermeld of besproken in de assemblée	Bespreking in aanwezigheid van een delegatie van het Rekenhof
Kamer van Volksvertegenwoordigers	69	6	45	5
Brussels Hoofdstedelijk Parlement	8		8	1
Vlaams Parlement	28	2	27	25
Parlement van de Franse gemeenschap	9		6	5
Waals parlement	21	1	12	9

Van de 59 afzonderlijke verslagen die het Rekenhof in de periode 2014 – 2018 over federale bevoegdheden heeft gepubliceerd, gingen er 15 over sociale zekerheid, 16 over fiscaliteit en 28 over algemene bevoegdheden.

3.3.4 Interne opvolging van auditaanbevelingen

De meeste auditverslagen van het Rekenhof bevatten aanbevelingen, zowel voor beleidsmakers als voor beleidsuitvoerders, om de vastgestelde tekortkomingen te verhelpen.

Met toepassing van de internationale auditstandaarden (ISSAI) volgt het Rekenhof de uitvoering van die aanbevelingen op in het kader van zijn monitoringactiviteiten en via specifieke opvolgingsaudits, waarover dan wordt gerapporteerd aan het bevoegde parlement. Door de aanbevelingen van audits op te volgen, kan het Rekenhof doelmatiger bijdragen tot een betere werking van de overheden.

Auditresultaten opvolgen betekent ook de impact ervan nagaan bij het parlement en de betrokken minister en administratie. Zij vormen immers de primaire doelgroepen van het Rekenhof. Maximalisering van die impact is trouwens een belangrijke doelstelling van het strategisch plan 2015-2019 van het Rekenhof.

Aanbevelingen opvolgen en auditimpact meten blijft echter complex. De oorzaak-gevolgrelatie tussen de auditaanbevelingen en de wijzigingen in de geauditeerde organisatie of het beleid is niet altijd rechtstreeks of expliciet. Impact kan worden onderschat, als bijvoorbeeld

²² Een Boek van het Rekenhof wordt maar één keer geteld, ook al bevat het meerdere thematische audits.

de anticiperende of preventieve impact niet in kaart wordt gebracht²³. Impact kan uiteraard ook worden overschat, als veranderingen in het beleid worden toegeschreven aan een auditrapport, terwijl ze eigenlijk andere oorzaken hebben (interne beslissingen of de druk van het maatschappelijk middenveld). Impact manifesteert zich tot slot zelden in één keer, maar eerder als een langdurig proces. Vaak is er sprake van *conceptuele* impact, waarbij auditresultaten in een langere tijdsperiode doorsijpelen en visies, denkkaders en theorieën beïnvloeden, niet alleen bij de geauditeerde, maar ook bij andere instanties.

3.4 Evoluties in de aanpak van performantieaudit

De methodes en de inhoud van de performantieaudits van het Rekenhof zijn sinds 1998 sterk geëvolueerd.

Aanvankelijk onderzochten de performantieaudits vooral het interne beheer van overheidsorganisaties. Ze gingen na of de voorwaarden aanwezig waren voor een effectief beleid, zonder zich uit te spreken over de effectiviteit zelf van het beleid. In zijn strategisch plan 2015-2019 benadrukte het Rekenhof meer de resultaten van het beleid, om op die manier een strategische doelstelling van overheidsaudit volgens Intosai te bereiken: *making a difference to the lives of citizens*.

Ook de inhoud van de audits is geëvolueerd. Sinds twintig jaar daalt het aantal audits waarin rechtmatigheids- en wettigheidsaspecten worden onderzocht. Het aantal audits over interne beheersing en de bijbehorende processen blijft hoog. Audits die het beleidskader onderzoeken (onderzoeken of maatregelen zijn afgestemd op de beleidsdoelstellingen) en audits die de beleidsresultaten beoordelen (onderzoeken of de beleidsdoelstellingen gehaald worden) zijn het sterkst gestegen.

Het Rekenhof probeert zijn werkmethodes en de kwaliteit van zijn auditrapporten voortdurend te verbeteren. Om de beleidsresultaten te kunnen onderzoeken, heeft het Rekenhof methodes ontwikkeld om de beheergegevens die de administratie produceert, te kunnen analyseren en verwerken. De overheid verzamelt zelf steeds meer data. Dat biedt nieuwe mogelijkheden die moeten kunnen worden geïnterpreteerd. Audits die op beleidsresultaten zijn gericht, vereisen geregeld complexe onderzoeksmethodes en doorgedreven statistische analyses. Daartoe heeft het Rekenhof *DataLab* opgericht, een interne cel met specialisten databeheer en data-analyse. Via *DataLab* wil het Rekenhof inzetten op specialisatie, kennisdeling en uitwerking van nieuwe methoden.

Performantieaudits die zich richten op beleidsresultaten, komen in de buurt van beleids-evaluatie. Daaraan ontleen ze ook de denkkaders en methodes. Sommige audits gebruiken

²³ Bij *anticiperende impact* werkt de audit als katalysator en worden al tijdens het auditproces maatregelen genomen om het probleem te remediëren. *Preventieve impact* is de impact op een niet-geauditeerde organisatie, die lessen trekt uit een audit van het Rekenhof.

HOOFDSTUK 3

Thema-artikel: 20 jaar performantie-audit door het Rekenhof

---

bijvoorbeeld de beleidscyclus om hun analyse te structureren en verder te gaan dan de loutere fase van de uitvoering. Bij de formulering van de auditbevindingen verwijzen sommige audits naar de visies van de verschillende stakeholders van het beleid in kwestie.

Met de hulp van de grondbeginselen, normen en richtlijnen van Intosai op het vlak van performantieaudit heeft het Rekenhof de kwaliteit van zijn performantieaudits kunnen verhogen.

Die kwaliteitsverhoging komt onder andere tot uiting bij de selectie van de auditthema's. Daarbij krijgen activiteiten met hogere risico's op disfunctioneren prioriteit. Daardoor worden de risico's beter afgedekt en de beschikbare auditteams doeltreffender ingezet.

De evolutie van de performantieaudits past ook in een maatschappelijke context die wordt gekenmerkt door een grotere bezorgdheid voor transparantie en meer interesse voor de werkzaamheden van het Rekenhof. In die context hecht het Rekenhof meer aandacht aan de leesbaarheid van zijn verslagen, zowel qua formulering als qua inhoud. Daarbij worden technische termen zoveel mogelijk vermeden (ofwel uitgelegd) en wordt meer de nadruk gelegd op de nagestreefde doelstellingen en de verbeteringen die het Rekenhof aanbeveelt.

3.5 Uitdagingen voor de toekomst

Het Rekenhof evolueert in een maatschappelijke, institutionele en professionele omgeving die constant verandert. Vanuit die veranderingen wordt het Rekenhof ertoe aangespoord zijn manier van performantieaudits uitvoeren, aan te passen om zijn verslagen voor de parlementen voortdurend relevanter en kwalitatiever te maken.

Op maatschappelijk vlak zetten de verwachtingen van de burgers, van de stakeholders en van de verkozenen op het vlak van bestuurlijke transparantie en performantie van het overheids-optreden ertoe aan steeds beter gefocuste audits op te zetten waarvan de aanbevelingen een echte toegevoegde waarde bieden voor het goed beheer van de overheidsgelden en de doeltreffendheid van het beleid. De interesse van de parlementen voor de opvolging van de aanbevelingen vormt een belangrijke factor om de impact van de verslagen van het Rekenhof nog te vergroten.

Op institutioneel vlak hebben de opeenvolgende staats hervormingen de verdeling van de bevoegdheden tussen de verschillende beleidsniveaus van het land gewijzigd. Het beleid van de verschillende beleidsniveaus kan op verwante of dezelfde bekommernissen slaan, of op eenzelfde categorie begunstigden gericht zijn. Het Rekenhof moet dat complexe gegeven opnemen in zijn performantieaudits. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de invoering van een nationale strategie voor duurzame ontwikkeling, waarbij zowel de federale Staat als de deelstaten betrokken zijn. In het kader van een audit die daarover wordt uitgevoerd, is het Rekenhof begonnen met een gecoördineerde aanpak waarbij de strategie op die verschillende beleidsniveaus kan worden onderzocht.

Voorts leidt de weerslag van de Europese wetgeving op het beleid van de lidstaten tot gezamenlijke auditprojecten door verschillende hoge controle-instellingen. Het Rekenhof heeft zo, in navolging van de Nederlandse Rekenkamer, besloten een audit uit te voeren van de CE-markering. Het onderzoekt daarin de regelgeving die ervoor moet zorgen dat de producten die op de markt worden gebracht, in overeenstemming zijn met de Europese normen. Hoewel de graad van internationale samenwerking kan afhangen van de behandelde thema's, neemt het Rekenhof meer en meer deel aan de verspreiding van ervaring en goede praktijken van de hoge controle-instellingen van de landen van de Europese Unie.

Vanuit professioneel oogpunt moeten door de evolutie van de nationale en internationale normen die de hoge controle-instellingen moeten toepassen, ook de evoluties in de methodes constant worden opgevolgd. Dat heeft ook een weerslag op de auditpraktijk. Bovendien zijn ook meer actoren belast met de controleopdrachten binnen de openbare diensten. Daardoor moet worden overlegd over de planning van audits en moet ook voortdurend informatie worden gedeeld. In het licht van de *single audit* of de unieke controleketen, moeten alle actoren hun middelen rationeel gebruiken en een overdreven belasting voor de geauditeerde diensten vermijden. Elke controleactor moet zich met andere woorden kunnen baseren op de werkzaamheden van de actoren die hem zijn voorafgegaan om veelvuldige controles van hetzelfde onderwerp te vermijden.

HOOFDSTUK 4

Internationale betrekkingen

4.1 Samenwerking in EU-verband

4.1.1 *Samenwerking met de Europese Rekenkamer*

De Europese Rekenkamer heeft in 2018 zes audits in België uitgevoerd; het Belgische Rekenhof nam deel aan de controles ter plaatse als waarnemer.

Het gaat om audits met het oog op de betrouwbaarheidsverklaring, de zogenaamde *Déclaration d'assurance – DAS* (het formele oordeel van de Europese Rekenkamer over de betrouwbaarheid van de EU-rekeningen alsook over de wettigheid en de regelmatigheid van de onderliggende verrichtingen). De in 2018 uitgevoerde audits hadden betrekking op de universiteiten van Luik, Gent en Antwerpen, het Vlaams Departement Mobiliteit en Openbare Werken, het Terugkeerfonds en het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij.

Zoals gebruikelijk heeft het Belgische lid van de Europese Rekenkamer - mevrouw Annemie Turtelboom sinds midden 2018 - het jaarverslag 2017 over de EU-begroting toegelicht voor het federale Parlement. Aansluitend bracht ze een kennismakingsbezoek aan het Belgische Rekenhof (3 december 2018). Daarbij kwamen het jaarverslag van de Europese Rekenkamer evenals de adviezen en rapporten die onder haar verantwoordelijkheid vallen, aan bod. Er werd ook wederzijds gepeild naar gemeenschappelijke interessepunten en samenwerkingsmogelijkheden, zoals gemeenschappelijke vormingssessies en initiatieven, bv. rond data-analyse.

4.1.2 *Samenwerking in het kader van het Contactcomité van de hoge controle-instanties (HCI's) van de Europese Unie*

Naast de samenwerking met de Europese Rekenkamer op het vlak van de controle neemt het Rekenhof deel aan de overlegstructuur van het Contactcomité, dat is samengesteld uit de voorzitters van de HCI's van de EU en de Europese Rekenkamer, de contactambtenaren, die een Europabreed actief netwerk van professionele contacten vormen, en werkgroepen, netwerken en taskforces die zich bezighouden met specifieke controletema's.

Zo namen vertegenwoordigers van het Rekenhof in 2018 deel aan de vergaderingen van het Contactcomité van voorzitters (11-12 oktober 2018, Dubrovnik) en het Contactcomité van de verbindingsagenten (10-11 mei 2018, Malta), aan een symposium in het kader van het Oostenrijkse voorzitterschap van de EU-Raad (25 september 2018, Wenen), evenals aan een seminarie inzake het EPSAS-project (*European Public Sector Accounting Standards*).

Personeelsleden van het Rekenhof waren ook actief binnen netwerken m.b.t. de Europa 2020-strategie en het begrotingsbeleid, evenals binnen Contactcomité-werkgroepen inzake belasting over de toegevoegde waarde (*Anti VAT Fraud Strategy*) en audit van overheidsopdrachten:

Het auditeren van overheidsopdrachten staat al lang op de agenda van de hoge controle-instellingen (HCI's). Om de auditeurs te helpen bij het plannen en uitvoeren van audits in verband met overheidsopdrachten werd een reeks instrumenten ter beschikking gesteld door een werkgroep waaraan het Rekenhof actief heeft meegewerkt. Het gaat om een referentiehandleiding waarin onder meer samenvattingen zijn opgenomen van de voornaamste en meest recente arresten van het Europees Hof van Justitie, om een performantiemodel voor aankopen waarin onderzoeksvragen zijn opgenomen die als ijkpunt kunnen fungeren om de performantie van de aankoopfunctie bij instellingen uit de overheidssector te evalueren, om checklists die gebruikt kunnen worden bij het auditeren van processen inzake overheidsopdrachten en om samenvattingen van auditverslagen van de HCI's.

In 2018 heeft de werkgroep die instrumenten geactualiseerd ingevolge de goedkeuring van richtlijn 2014/24/EU van 26 februari 2014 betreffende het plaatsen van overheidsopdrachten. De update was bedoeld om de evoluties die de richtlijn introduceerde, in de instrumenten te verwerken: meer flexibiliteit en bijzondere aandacht voor innovatie, duurzaamheid, milieubescherming, sociaal evenwicht en gebruik van technologie. De handleiding werd voorgesteld en besproken op een seminarie waaraan een personeelslid van het Rekenhof deelnam (juni 2018, Athene).

In het kader van de werkgroep *Anti VAT Fraud Strategy* ligt de focus op twee thema's. Een subgroep richt zich op het *reverse charge*-mechanisme, d.i. een specifieke verleggingsregeling waarbij niet de leverancier of dienstverlener, maar wel de afnemer van het goed of de dienst de btw doorstort. Een tweede subgroep werkt rond het thema *Mini One Stop Shop* (MOSS) of mini-éénloketsysteem, d.i. een btw-vereenvoudigingsmaatregel voor dienstverrichters die welbepaalde diensten tegen betaling aanbieden aan particulieren in andere EU-lidstaten. Het Rekenhof is actief binnen deze laatste subgroep. Tijdens de vergadering van deze subgroep (Wenen, april 2018) werd onder meer de gegevensuitwisseling tussen EU-rekenkamers inzake e-commerce en MOSS besproken.

4.1.3 *Contacten met de Europese Commissie*

Het Rekenhof ontving in 2018 voor het eerst een delegatie van de Europese Commissie, een zgn. *fact finding mission* in het kader van het Europese semester, d.i. de coördinatiecyclus van het economisch en begrotingsbeleid in de EU.

Het bezoek (25 oktober 2018) kaderde in de voorbereiding van het zgn. *country report* van de Commissie over België, met het oog op aanbevelingen van de Europese Raad. De Commissiedelegatie verwees naar een aanbeveling van de Raad van 13 juli 2018 voor België, om de efficiëntie en samenstelling van de overheidsuitgaven op alle overheidsniveaus te verbeteren

zodat ruimte wordt gecreëerd voor openbare investeringen, met name door uitgaventoetsingen (*spending reviews*) uit te voeren.

De follow-up van relevante auditverslagen van het Rekenhof werd nader toegelicht, waarna de Commissiedelegatie vragen kon stellen. Na de publicatie van het *country report* voor België heeft een delegatie van de Commissie voor het Rekenhof toelichting gegeven bij het verslag. De Commissie heeft het voornemen het Rekenhof jaarlijks te bezoeken in het kader van het Europese semester.

4.1.4 Opleidingen in een Europese Unie-context

Personeelsleden van het Rekenhof namen deel aan meerdere opleidingen georganiseerd in een EU-context, o.m. inzake audit van EU-gefinancierde programma's en van investeringen met EU-cofinanciering, inzake kostenbatenanalyse en inzake *data mining* en data-analyse:

De overheid verzamelt steeds meer data. De beschikbaarheid van data opent nieuwe mogelijkheden voor audits van overheden, zowel inhoudelijk als methodologisch. Personeelsleden van het Rekenhof namen deel aan een Europese *summer school* rond *Data mining and analytics* (23–27 juli 2018, Pisa)²⁴. Tijdens dit seminarie kwamen de grote uitdagingen op het vlak van *big data*, databeheer en data-analyse bij audits door rekenkamers aan bod.

Het Rekenhof wil gebruikmaken van de nieuwe mogelijkheden die data bieden voor audits. Hiervoor werden de laatste jaren specialisten op het vlak van data-analyse gerekruteerd. Een belangrijke les die werd geleerd tijdens dit seminarie is het samenbrengen van deze specialisten om in te zetten op specialisatie, kennisdeling en uitwerking van nieuwe methoden. Het Rekenhof richtte hiervoor intern een *DataLab* op. Via dit *DataLab* wil het de kwaliteit van zijn audits verder opdrijven.

4.2 Samenwerking binnen internationale organisaties van hoge controle-instellingen

4.2.1 *International Organization of Supreme Audit Institutions (Intosai)*

Intosai is de mondiale organisatie van rekenkamers. Het is deze organisatie die internationale auditnormen voor rekenkamers uitvaardigt, in het bijzonder de *International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI's)*.

Het Rekenhof draagt actief bij aan de werkzaamheden van de subcommissie voor internecontrole-normen. Het maakt meer bepaald deel uit van een projectgroep die normen inzake

²⁴ Georganiseerd door de Europese Rekenkamer, de *Association of Chartered Certified Accountants* en de Universiteit van Pisa.

HOOFDSTUK 4

Internationale betrekkingen

---

de werkverhouding tussen rekenkamers en interne auditors uitwerkt. Vertegenwoordigers van het Rekenhof namen in 2018 deel aan een plenaire vergadering van de subcommissie (27-28 september 2018, Warschau).

Intosai maakt werk van een belangrijke, globale herziening van zijn normenkader, die moet uitmonden in het nieuwe *Intosai Framework of Professional Pronouncements* (IFPP). In dat kader moeten ook de bestaande normen op het vlak van de werkverhouding tussen rekenkamers en interne auditors binnen de overheidssector worden herijkt. Dit gebeurt binnen een werkgroep waarvan een team van het Rekenhof en de Nederlandse Algemene Rekenkamer de as vormt, onder leiding van de Poolse rekenkamer. Centraal staat de vraag onder welke voorwaarden rekenkamers kunnen gebruikmaken van het werk van interne auditors in het kader van hun eigen externe auditwerkzaamheden. Daarbij zal de financiële auditcontext worden belicht, maar ook de performantie- en rechtmatigheidsaudits, waar dit minder evident is. Voor de ontwikkeling van de nieuwe normering wordt samengewerkt met andere internationale actoren. De normering moet tegen 2022 worden opgeleverd en formeel aangenomen.

Vertegenwoordigers van het Rekenhof namen in 2018 ook deel aan een conferentie over internationale *peer reviews* (collegiale toetsing) tussen rekenkamers (21-22 juni 2018, Bratislava).

4.2.2 *European Organization of Supreme Audit Institutions (Eurosai)*

Eurosai is de Europese organisatie van rekenkamers en één van de zeven regionale organisaties van Intosai.

Het Rekenhof neemt deel aan de werkzaamheden van een strategische werkgroep die professionele samenwerking tussen rekenkamers moet versterken. In 2018 werd o.m. een seminarie over auditmethodologie georganiseerd, waaraan personeelsleden van het Rekenhof actief bijdroegen.

Het seminarie inzake auditmethodologie (16-17 oktober 2018, Warschau) ging dieper in op de thema's kwaliteitsborging, communicatie met stakeholders en planning. Personeelsleden van het Rekenhof presenteerden gevalstudies rond kwaliteit en rond monitoring en risicoanalyse voorafgaand aan performantieaudits. Tijdens het seminarie kwamen ook de initiatieven van vele rekenkamers aan bod om effectiever te communiceren met verschillende groepen van belanghebbenden. Naast nieuwe rapporteringsformaten, zoals samenvattingen van auditrapporten onder de vorm van *infographics*, worden nieuwe media ingezet, o.m. sociale media. De ervaringen met deze initiatieven zijn gemengd; tijdens het seminarie werden zowel succesverhalen als initiatieven die bijsturing vergden gedeeld. Dit seminarie vormde aldus een bron van ideeën voor de denkoefening binnen het Rekenhof rond het eigen communicatie- en publicatiebeleid.

Het Rekenhof neemt ook deel aan de werkzaamheden van de werkgroep voor informatietechnologie (ITWG) en van de subgroep *IT Self-Assessment & IT Audit Self-Assessment*. Een personeelslid comodereerde een *IT Audit Self-Assessment* bij het Franse Rekenhof.

Daarnaast draagt het Rekenhof ook bij aan de werkzaamheden van de werkgroep voor milieuaudit (WGEA). Een personeelslid nam deel aan een seminarie over de *governance* in milieu-aangelegenheden vanuit auditperspectief. In 2018 werd een gezamenlijke audit over de energie-efficiëntie van overheidsgebouwen, waaraan de Nederlandse Kamer van het Rekenhof meewerkte, afgerond.

Het Rekenhof onderzocht in hoeverre de Vlaamse overheid haar voorbeeldrol speelt door inspanningen te leveren om de eigen gebouwen energie-efficiënter te maken, zoals de Europese Unie voorschrijft. De audit bij de Vlaamse overheid vormde een bijdrage aan een internationaal onderzoek (coöperatieve audit) van acht rekenkamers. Bij een coöperatieve audit beantwoorden de rekenkamers elk voor hun land dezelfde onderzoeksvragen. De deelnemende rekenkamers rapporteren hun bevindingen aan hun parlement. Ze stellen ook een gemeenschappelijk rapport op, dat de gelijkenissen en verschillen tussen de deelnemende landen toont. Het gemeenschappelijk verslag voor dit onderzoek (gepubliceerd in oktober 2018) werd aan de nationale of regionale parlementen bezorgd, alsook aan internationale instellingen zoals de Europese Commissie.

Het Rekenhof zal in de toekomst blijven nagaan of een deelname aan een audit in een internationaal samenwerkingsverband lonend kan zijn.

4.2.3 Association des institutions supérieures de contrôle des finances publiques ayant en commun l'usage du français (AISCCUF)

Het Rekenhof is penningmeester van AISCCUF en als dusdanig lid van het uitvoerend orgaan van de organisatie. Vertegenwoordigers van het Rekenhof namen deel aan een vergadering van het uitvoerend orgaan (8-9 maart 2018, Tunis) en aan de algemene vergadering van de organisatie (21-22 november 2018, Niamey). Een personeelslid werd afgevaardigd naar een congres voor jonge medewerkers van rekenkamers en nam deel aan de initiatieweek voor nieuwe medewerkers bij het Franse Rekenhof.

Tijdens de algemene vergadering (november 2018, Niamey) van de vertegenwoordigers van 21 HCI's werden gemeenschappelijke onderzoeksthema's aangekaart zoals de controle van publiek-private samenwerkingen. De vergadering was ook de gelegenheid om het morele en financiële verslag van AISCCUF voor de periode 2015-2018 goed te keuren, om de statuten te herzien teneinde de onafhankelijkheid van de leden te bevestigen en om een toekomstbeeld te schetsen. AISCCUF organiseerde ook voor het eerst, en met succes, een jongerencongres (juni 2018, Abidjan). Het thema van dat congres was de impact van de activiteiten van de

HOOFDSTUK 4

Internationale betrekkingen

HCI's voor de burger. Dat transversale thema werd opgesplitst in vier workshops: communicatie, deontologie, relaties met het parlement en innovatie. De bedoeling van het congres was jongeren ertoe aan te zetten zich te engageren als katalysator voor verandering binnen hun instelling, en een netwerk van jonge Franstalige professionals vorm te geven.

4.3 Externe audit van internationale organisaties

4.3.1 *Gezamenlijke organisatie voor samenwerking op defensiematerieelgebied (OCCAr)*

Het Rekenhof is vertegenwoordigd in het college van rekeningcommissarissen van OCCAr, een Europese intergouvernementele organisatie die het gezamenlijk beheer van grote programma's voor defensiematerieel faciliteert. Een lid van het Rekenhof zat het college voor tot 2018. Het Rekenhof neemt deel aan de externe controle van het Airbus A400M-programma.

OCCAr telt zes lidstaten, waaronder België, en een tiental geassocieerde staten. De organisatie, met zetel te Bonn, beheert dertien Europese bewapeningsprogramma's, waarvan het programma voor transportvliegtuigen (A400M) en de programma's voor fregatten (FREMM) en aanvalshelikopters (Tigre) de belangrijkste zijn. België neemt enkel deel aan het A400M-programma.

Een lid van het Rekenhof heeft meer dan tien jaar het college van commissarissen (*Board of Auditors*) voorgezeten. Het college is hoofdzakelijk belast met het evalueren van de betrouwbaarheid van de rekeningen en de regelmatigheid van de verrichtingen van OCCAr. Het college heeft ook meerdere performantieaudits uitgevoerd.

4.3.2 *Wassenaar Arrangement*

Eind 2018 werd het Rekenhof aangeduid als externe auditor, voor de rekeningen 2019 tot 2021, van het Wassenaar Arrangement *on Export Controls for Conventional Arms and Dual Use Goods & Technologies*, een internationale organisatie met zetel te Wenen waaraan meer dan 40 staten deelnemen.

4.4 Bilaterale samenwerking

Vertegenwoordigers van het Rekenhof hadden overleg met het college van de Algemene Rekenkamer van Nederland (20 september 2018, Den Haag).

Het Rekenhof ontving meerdere buitenlandse delegaties, o.m. van de rekenkamer van Zuid-Korea alsook van het parlement en de rekenkamer van Georgië:

Een delegatie van het parlement (Commissie Begroting en Financiën) en de rekenkamer van Georgië bracht een studiebezoek aan het Rekenhof, voorafgegaan door een ontmoeting met de Commissie Financiën en Begroting van de Kamer van Volksvertegenwoordigers (april 2018). De aandacht ging hoofdzakelijk uit

HOOFDSTUK 4
Internationale betrekkingen

---

naar de relaties tussen parlement en rekenkamer, het financiële auditwerk en de certificering van rekeningen, evenals de audit van belastingontvangsten.

De rekenkamer van Georgië en het Rekenhof ondertekenden een samenwerkingsovereenkomst, die voorziet in een algemeen kader voor informatie-uitwisseling en thematische samenwerking. Het Rekenhof sloot de voorbije jaren soortgelijke overeenkomsten met de rekenkamers van de Russische Federatie en Kazachstan.

HOOFDSTUK 5

Externe activiteiten

Het jaarverslag 2018 rapporteert ook over de externe activiteiten van het Rekenhof. Het gaat veelal om een actieve deelname van zijn medewerkers aan studiedagen of colloquia die door externe instanties of opleidingsinstituten worden georganiseerd of door het Rekenhof zelf, al dan niet in samenwerking met een externe instantie.

5.1 Uiteenzettingen

In 2018 hebben medewerkers van het Rekenhof bij universiteiten of onderwijsinstellingen uiteenzettingen gegeven:

- over de financiering van de non-profitsector in het kader van de *Master en Ingénierie et Actions sociales* aan de *Haute École Louvain en Hainaut* (Helha) et aan de *Haute École de Namur-Liège-Luxembourg* (Henallux);
- over de *Alternatieven ten aanzien van het dagelijks bestuur: huidig en toekomstig recht* tijdens het Zesde Ondernemingsforum aan de Universiteit Antwerpen (6 maart 2018);
- in het opleidingsonderdeel *Financieel management en juridische aspecten* aan de Universiteit Antwerpen (24 april 2018);
- over gelijke onderwijskansen in het gewoon basisonderwijs bij de Schoolbrug te Antwerpen (18 juni 2018);
- over de bevindingen over de personeelsevaluatie uit het Rekenhofverslag over de rechtspositie van het personeel van het basis- en secundair onderwijs, voor diverse onderwijsactoren op het kabinet van de Vlaamse minister van Onderwijs (4 september 2018);
- tijdens de studiedag *Het nieuwe wetboek van vennootschappen en verenigingen toegelicht* aan de Universiteit Antwerpen (11 september 2018);
- over de selectie van de thema's voor performantieaudit en over het verslag van het Rekenhof over de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten bij het Auditcomité van de Universiteit Gent (17 september 2018);
- over *Présenter les missions de la Cour des comptes, les situer par rapport à l'évaluation des politiques publiques et interagir avec les étudiants sur la base de quelques rapports récents* tijdens een seminarie in het kader van het *Certificat interuniversitaire en évaluation des politiques publiques* (12 oktober 2018);
- over de integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten bij de Raad Hoger Onderwijs van de Vlaamse Onderwijsraad (13 november 2018);
- over *Energiearmoede – resultaten en evaluatie van beleidsinstrumenten* tijdens een projectvergadering bij Samenlevingsopbouw Antwerpen provincie vzw (16 november 2018);
- over de financiering van het leerplichtonderwijs in het kader van de ICOR (Interuniversitair Centrum voor onderwijsrecht)/TORB (Tijdschrift voor Onderwijsrecht en onderwijsbeleid)-conferentie *Onderwijs in Vlaanderen, 30 jaar na Grondwetsherziening en 60 jaar na Schoolpact* (23 november 2018);
- over *Situer la démarche d'audit de bon emploi des deniers public parmi les missions de la Cour des comptes et par rapport à l'évaluation des politiques publiques* in het kader van de cursus *Évaluation des politiques publiques* het kader van de masteropleiding in overheidsbeheer van de UCL-Louvain-la-Neuve (28 november 2018);

- over beleidsevaluatie georganiseerd door het Instituut voor de Overheid (KU Leuven) (19 oktober; 9, 16 en 30 november; 7 december 2018).

Vertegenwoordigers van het Rekenhof namen ook deel als spreker aan de studiedag *20 jaar performantieaudit door het Rekenhof in Vlaanderen* georganiseerd door het Rekenhof en het Vlaams Parlement (24 mei 2018, zie hoofdstuk 3), aan het seminarie over *Concept en mogelijkheden van single audit - 5 jaar rekendecreet* georganiseerd door het Informatiecentrum voor het Bedrijfsrevisoraat (16 november 2018) en aan het seminarie/studienamiddag over *Beleidsvaluatiecapaciteit bij de federale overheid* georganiseerd door het Vlaams Evaluatieplatform (7 september 2018).

Medewerkers van het Rekenhof hebben daarenboven een uiteenzetting gegeven:

- over de werking van het Rekenhof bij het secretariaat van de Vlaamse Onderwijsraad (19 februari 2018);
- over de evaluatie van het Federaal Plan Armoedebestrijding bij het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (30 maart 2018);
- over *Présenter la démarche d'audit de bon emploi des deniers publics à travers l'exemple de l'audit relatif à la mise en œuvre et au financement du RER. Présentation des missions de la Cour des comptes* bij de FOD Mobiliteit (29 november 2018);
- over het Rekenhof en performantieaudit aan studenten van de faculteit Economie en Bedrijfskunde van de UGent naar aanleiding van hun bezoek aan het Rekenhof op 14 november 2018.

5.2 Medewerking als deskundige

Vertegenwoordigers van het Rekenhof werkten in 2018 als deskundige mee aan:

- diverse opleidingen in het kader van de toepassing van de wetgeving over overheidsopdrachten, georganiseerd door het IFE (20 februari 2018) en door het Studie-, Diensten- en Informatiecentrum inzake Overheidsopdrachten – ESIMAP (16 januari, 6 februari, 17 en 19 april, 15 mei, 25 september, 16 oktober 2018);
- het *Strategic Education Governance Learning Seminar* georganiseerd door de OESO te Brussel (14 en 15 maart 2018);
- het seminarie *Gemeenrechtelijke beschermingsmechanismen bij de koop-verkoop van aandelen georganiseerd door M&D-seminars* (7 juni 2018);
- de opleidingen georganiseerd door *EBP – Formations* tijdens de *National Tender Day* (25 oktober 2018) en de *Healthcare Tender Day* (29 november 2018);
- panelgesprekken en debatten over *Good quality practices as viewed by our stakeholders* georganiseerd door *IIA Belgium Conference 2018* (25 oktober 2018), over *20 jaar responsabilisering van de OISZ* (25 mei 2018), over onderwijsvrijheid tijdens een symposium

georganiseerd door UC Leuven-Limburg (5 oktober 2018), over *De begroting is een kunstwerk* georganiseerd door de *Antwerp Management School* (6 december 2018).

- de jaarlijkse studiedag voor de gemeenschappelijke netwerken voor interne controle en integriteit over *Stand van zaken van integriteit en interne controle binnen de federale besturen* bij de FOD BOSA (BAED: Bestuur voor Ambtelijke Ethiek en Deontologie) (11 december 2018);

5.3 Bijdragen in publicaties

Een lid van het Rekenhof publiceerde een artikel over *The impact of performance auditing. A practice-friendly review*²⁵ en over *Financieel management*²⁶.

Medewerkers van het Rekenhof publiceerden een artikel over de *Bijzondere wet betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten*²⁷.

Een medewerker van het Rekenhof publiceerde artikelen over *Gelijke onderwijskansen in het gewoon basisonderwijs*²⁸, over *Evaluatie van het risicomanagement in het hoger onderwijs*²⁹ en over *Overheidsbeleid en toezicht versus onderwijsvrijheid*³⁰.

Een medewerker van het Rekenhof is mede-editor van het *Jaarboek Overheidsopdrachten*³¹. Hij is ook medeauteur van twee boeken³² en een artikel over overheidsopdrachtenrecht³³.

25 V. Put, "The impact of performance auditing. A practice-friendly review", *International Journal of Government Auditing, Spring edition 2018*, p. 20-22.

26 G. Bouckaert en V. Put, "Financieel management", in G. Bouckaert, A. Hondegem, J. Voets, S. Op de Beeck, K. Verhoest en M. Ruebens (eds), *Handboek Overheidsmanagement*, Brugge, Vanden Broele, 2018, p. 239-260.

27 J. De Vis en K. Reniers, "Bijzondere wet betreffende de financiering van de gemeenschappen en de gewesten", in DALLE, B., KEYAERTS, D., PAS, W., THEUNIS, J. en VERRIJDT, W. (eds.), *Duiding Federale Staatsstructuur*, Gent, Larcier, 2018, p. 731-844.

28 A. De Brabandere, "Gelijke onderwijskansen in het gewoon basisonderwijs", *Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid*, 2017-2018, p. 222-231.

29 A. De Brabandere en W. Leybaert, "Evaluatie van het risicomanagement in het hoger onderwijs", *Tijdschrift voor onderwijsrecht en onderwijsbeleid*, 2018-2019, nummer 1, p. 130-136.

30 A. De Brabandere, "Overheidsbeleid en toezicht versus onderwijsvrijheid", in Geerinck, I. en Wouters, R. (red.), *Een deliberatie over onderwijsvrijheid*, Tiel, LannooCampus, 2018, p. 87-99.

31 C. De Koninck, P. Flamey, P. Thiel en B. Demeulenaere (eds.), *Jaarboek Overheidsopdrachten 2017-2018*, Brussel, EBP Publishers, 2018.

32 A. Sanchez Graells en C. De Koninck, *Shaping EU public procurement law: A critical analysis of the CJEU case law 2015-2017*, Kluwer Law International, 2018; C. De Koninck, P. Flamey en B. Gheysens, *Overheidsopdrachtenrecht. Boek II. Het KB Plaatsing Overheidsopdrachten in de Klassieke sectoren van 18 april 2018 – Algemene inleiding en artikelsgewijze commentaar*, Wolters Kluwer, 2018.

33 P. Flamey, S. Wauthier en C. De Koninck, "La loi relative aux marchés publics du 17 juin 2016 – Ratio legis, champ d'application et nouveautés", *L'entreprise et le droit/Tijdschrift voor Aannemingsrecht*, 1/2017, p. 7-58.

HOOFDSTUK 5
Externe activiteiten

Het overzicht van de in 2017 gepubliceerde Europese en Belgische wet- en regelgeving met relevantie voor het overheidsopdrachtenrecht³⁴ is van de hand van andere medewerkers van het Rekenhof.

---

34 L. De Smet en F. De Cooman, "Overzicht van met betrekking tot het overheidsopdrachtenrecht relevante Europese en Belgische wet- en regelgeving, gepubliceerd in 2017", *Jaarboek Overheidsopdrachten 2017-2018*, p. 25-44; S. Wauthier en S. Monjardez, "Aperçu de la législation et de la réglementation européenne et belge en matière de marchés publics, publié en 2017", *Chronique des marchés publics*, édition 2017-2018, p. 45-69.

BIJLAGEN

Bijlage 1 – Begroting 2018 van het Rekenhof

Ontvangstenbegroting van 2018 (in duizend euro)

Code	Begroting	
Lopende ontvangsten		
1	Financiële opbrengsten	0,00
2	Eigen ontvangsten	0,00
3	Diverse en toevallige ontvangsten	20,00
	<i>Totaal van de lopende ontvangsten</i>	<i>20,00</i>
Kapitaalontvangsten		
4	Diverse en toevallige ontvangsten	0,00
	<i>Totaal van de kapitaalontvangsten</i>	<i>0,00</i>
Transferontvangsten		
5	Dotatie	49.710,00
	<i>Totaal van de transferontvangsten</i>	<i>49.710,00</i>
Algemeen totaal		49.730,00

BIJLAGEN

Aangepaste uitgavenbegroting van 2018 (in duizend euro)

Code		Begroting
Lopende uitgaven		
A	Leden van het Rekenhof	1.864,20
B	Personeel	47.928,30
D	Documentatie	158,00
E	Gebouwen	2.657,10
G	Uitrusting en onderhoud	54,90
H	Verbruiksgoederen	104,00
I	Post – Telecom	75,00
J	Informatica en Bureautica	831,30
L	Externe relaties	157,60
M	Wagenpark	20,50
N	Onvoorzienbare uitgaven	4,50
O	Externe medewerkers	230,00
Q	Internationale organisaties	10,20
U	Specifieke opdrachten	0,00
	<i>Totaal van de lopende uitgaven</i>	<i>54.095,60</i>
Kapitaaluitgaven		
EE	Gebouwen	113,00
GG	Uitrusting en onderhoud	75,00
JJ	Informatica en Bureautica	1.136,70
MM	Wagenpark	45,00
	<i>Totaal van de kapitaaluitgaven</i>	<i>1.369,70</i>
Transferuitgaven		
	Transferuitgaven	0,00
	<i>Totaal van de transferuitgaven</i>	<i>0,00</i>
Algemeen totaal		55.465,30

Bijlage 2 – Rekening 2017 van het Rekenhof

Ontvangstenrekening van 2017 (in duizend euro)

Code		Aangepaste ramingen	Gerealiseerde ontvangsten
Lopende ontvangsten			
1	Financiële opbrengsten	25,00	10,42
2	Eigen ontvangsten	0,40	0,00
3	Diverse en toevallige ontvangsten	17,00	52,41
	<i>Totaal van de lopende ontvangsten</i>	<i>42,40</i>	<i>62,83</i>
Kapitaalontvangsten			
4	Diverse en toevallige ontvangsten	0,00	4,18
	<i>Totaal van de kapitaalontvangsten</i>	<i>0,00</i>	<i>4,18</i>
Transferontvangsten			
5	Dotatie	49.753,00	49.753,00
	<i>Totaal van de transferontvangsten</i>	<i>49.753,00</i>	<i>49.753,00</i>
	Algemeen totaal	49.795,40	49.820,01

BIJLAGEN

Uitgavenrekening van 2017 (in duizend euro)

Code		Aangepaste begroting	Aangerekende uitgaven
Lopende uitgaven			
A	Leden van het Rekenhof	1.849,20	1.800,58
B	Personeel	47.585,40	43.409,71
D	Documentatie	156,50	142,50
E	Gebouwen	2.695,50	2.405,81
G	Uitrusting en onderhoud	57,40	25,17
H	Verbruiksgoederen	101,00	77,48
I	Post – Telecom	85,00	62,49
J	Informatica en Bureautica	629,00	437,13
L	Externe relaties	159,10	87,76
M	Wagenpark	20,50	11,46
N	Onvoorzienbare uitgaven	3,00	1,23
O	Externe medewerkers	175,00	150,71
Q	Internationale organisaties	12,50	8,85
U	Specifieke opdrachten	0,00	0,00
	<i>Totaal van de lopende uitgaven</i>	<i>53.529,10</i>	<i>48.620,88</i>
Kapitaaluitgaven			
EE	Gebouwen	113,00	6,14
GG	Uitrusting en onderhoud	80,00	35,84
JJ	Informatica en Bureautica	754,00	488,33
MM	Wagenpark	45,00	0,00
	<i>Totaal van de kapitaaluitgaven</i>	<i>992,00</i>	<i>530,31</i>
Transferuitgaven			
	Transferuitgaven	0,00	0,00
	<i>Totaal van de transferuitgaven</i>	<i>0,00</i>	<i>0,00</i>
Algemeen totaal		54.521,10	49.151,19

Bijlage 3 – Opdracht als rekeningcommissaris van de leden van het Rekenhof in 2018

Overheidsbedrijf	Lid (Leden) van het Rekenhof	Wettelijke basis	Jaarlijkse bruto-vergoeding in euro
Agentschap voor Buitenlandse Handel (ABH)	Hilde François	Wet van 18.12.2002, bijlage II, art. 13 (samenwerkingsakkoord van 24.05.2002)	2.200,00
Apetra	Hilde François	Wet van 26.01.2006, art. 37	7.090,00
Astrid	Franz Wascotte	Wet van 08.06.1992 (8), art. 18	4.375,00
Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO)	Vital Put	Wet van 03.11.2001, art. 5bis	-
Belgische Technische Coöperatie (BTC)/Enabel	Franz Wascotte	Wet van 23.11.2017, art. 40	15.000,00
Belgocontrol/skeyes	Philippe Roland Hilde François	Wet van 21.03.1991, art. 25	16.288,35 16.288,35
bpost	Philippe Roland Jozef Beckers / Hilde François*	Wet van 21.03.1991, art. 25	39.134,82 39.134,82
Entreprise publique des technologies nouvelles de l'information et de la communication de la Communauté française (Etnic)	Didier Claisse**	Decreet van 09.01.2003	
Eurostation	Pierre Rion Jan Debucquoy	Wet van 21.03.1991, art. 25	3.000,00 3.000,00
Fonds du logement des familles nombreuses de Wallonie (FLW)	Alain Bolly	Waalse Huisvestingscode van 29.10.1998, art. 185bis	8.500,00
Fonds écoreuil de la Communauté française	Alain Bolly	Decreten van 20.06.2002 en 09.01.2003	15.135,99
HR Rail	Michel de Fays	Koninklijk besluit van 11.12.2013, art. 55	14.853,96
Infrabel	Michel de Fays Rudi Moens	Wet van 21.03.1991, art. 25	26.027,28 26.027,28
Institut de la formation en cours de carrière (IFC) – Communauté française	Didier Claisse**	Decreet van 09.01.2003	

BIJLAGEN

Overheidsbedrijf	Lid (Leden) van het Rekenhof	Wettelijke basis	Jaarlijkse bruto-vergoeding in euro
Nationale Loterij	Jan Debucquoy	Wetten van 22.07.1991 en 19.04.2002, art. 20	16.972,00
NMBS	Michel de Fays Rudi Moens	Wet van 21.03.1991, art. 25	31.129,16 31.129,16
Office de la naissance et de l'enfance (ONE) – Communauté française	Didier Claisse**	Decreet van 09.01.2003	
Paleis voor Schone Kunsten	Franz Wascotte Rudi Moens	Wet van 07.05.1999, art. 15	5.000,00 5.000,00
Proximus	Pierre Rion Jan Debucquoy	Wet van 21.03.1991, art. 25	30.788,80 30.788,80
Radio-télévision belge de la Communauté française (RTBF)	Franz Wascotte	Decreten van 14.07.1997 en 09.01.2003	27.532,67
Société publique de gestion de l'eau (SPGE) + Protectis (filiale de la SPGE) – Région wallonne	Alain Bolly	Gecoördineerde Waterwetboek van 03.03.2005, art. D 331	9.300,00
Société wallonne de financement complémentaire des infrastructures (Sofico)	Philippe Roland	Decreet van 10.03.1994, art. 10	8.500,00
Société wallonne des eaux (SWDE)	Pierre Rion	Gecoördineerde Waterwetboek van 03.03.2005, art. D 379	9.200,00
Société wallonne du crédit social (SWCS)	Alain Bolly	Waalse Huisvestingscode van 29.10.1998, art. 175.15	-
Société wallonne du logement (SWL)	Franz Wascotte	Waalse Huisvestingscode van 29.10.1998, art. 116	-

* Met ingang van 1 oktober 2018

** Raadsheer Claisse is op 15 juni 2018 overleden. Zijn opvolgers werden begin 2019 aangesteld.

Bijlage 4 – Individueel inzage- en informatierecht

Kamer van Volksvertegenwoordigers		
12.03.2018	Peter Dedecker en Valerie Van Peel	Rapporten over de vergoeding voor de administratiekosten van de ziekenfondsen en de financiële verantwoordelijkheid van de ziekenfondsen
30.03.2018	Kristof Calvo en Georges Gilkinet	Inventaris van de onroerende goederen van de federale Staat – 174 ^e Boek
20.11.2018	Kristof Calvo en Georges Gilkinet	Technische fiches van de FOD Financiën met betrekking tot de begroting 2019
27.11.2018	Peter Vanvelthoven	Controle van de begroting 2019
Brussels Hoofdstedelijk Parlement		
03.01.2018	Arnaud Verstraete	22 ^e Boek van het Rekenhof
20.11.2018	Johan Van den Driessche	23 ^e Boek van het Rekenhof
06.12.2018	Liesbet Dhaene	Begroting 2019 en het ontwerp van ordonnantie tot wijziging van de ordonnantie van 21 november 2006

Bijlage 5 – Inhoudelijke toelichting bij de belangrijkste audits uit 2018¹

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
Overheidsopdrachten en andere rechtmatigheids-onderzoeken in de federale administratie	Het Rekenhof heeft een aantal overheidsopdrachten van FOD's en instellingen gecontroleerd. Het wees op tekortkomingen bij de gunning én de uitvoering van de opdrachten. Zo blijkt uit het onderzoek van de overheidsopdrachten voor de aanschaf van voertuigen dat de Staat niet over een gecentraliseerde, betrouwbare en exhaustieve inventaris van zijn wagenpark beschikt omdat veel rapporteringswijzen niet uniform zijn en tekortkomingen vertonen. Het Rekenhof formuleerde voor elk onderzoek de passende aanbevelingen.
Cultureel en wetenschappelijk patrimonium van de federale Staat – inventarisatie en boekhoudkundige registratie	De federale wetenschappelijke instellingen (FWI) beheren een divers, uniek en waardevol cultureel en wetenschappelijk patrimonium. Het Rekenhof onderzocht of dat patrimonium volledig en accuraat is geïnventariseerd en gewaardeerd, en of er getrouw wordt over gerapporteerd in hun financiële staten. De toepassing van de comptabiliteitswet van 22 mei 2003 impliceert dat de FWI's andere financiële rapporten volgens andere regels en standaarden moeten opmaken. Hun rekeningen zullen geïntegreerd worden in de jaarrekening van de federale Staat waarvan het Rekenhof vanaf 2020 het getrouw beeld moet beoordelen.
Invoering van het project e-invoicing bij de diensten van het algemeen bestuur 175 ^e Boek van het Rekenhof	Het ontbreken van uitvoeringsbesluiten van de federale comptabiliteitswet van 22 mei 2003 bemoeilijkt de invoering van elektronische factuurverwerking. Het Rekenhof vraagt dat zou verduidelijkt worden hoe de vereffenaar zijn administratieve verantwoordelijkheid opneemt, in het bijzonder wanneer de verwerking van facturen automatisch verloopt, zonder zijn tussenkomst.
Regie der Gebouwen – opvolgingsaudit - wet van 22 mei 2003 en beheer van de inventaris 175 ^e Boek van het Rekenhof	Het Rekenhof heeft in deze opvolgingsaudit zijn bevindingen, zoals gepubliceerd in het 174 ^e Boek, geactualiseerd aangaande de wijze waarop de Regie der Gebouwen zich voorbereidt op de toepassing van de wet van 22 mei 2003 en de inventaris van het onroerend patrimonium van de federale Staat beheert.
Inventarisering en boeking van voorraden bij Defensie 175 ^e Boek van het Rekenhof	Het Rekenhof is nagegaan of de waarden die aan de actiefzijde van de balans van het algemeen bestuur vermeld zijn m.b.t. de voorraden van Defensie, betrouwbaar en conform zijn. Uit die controle kwam naar voren dat de voorraden 2,3 miljard euro overschat zijn. Het Rekenhof formuleerde aanbevelingen over het regelgevend kader en de interne controle. Het pleitte ook voor een actieplan om foute boekingen te corrigeren.

¹ Alle audits zijn terug te vinden op www.rekenhof.be.

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
Nationaal Instituut voor Radio-elementen: stand van zaken 175 ^e Boek van het Rekenhof	De belangrijkste vaststellingen die het Rekenhof deed toen het de rekeningen 2015 en 2016 van het instituut controleerde, hadden betrekking op de accumulatie van bestraalde stoffen op de site van Fleurus, wat de continuïteit van de exploitatie in het gedrang kan brengen, en op het feit dat de staatsdotatie aan het technisch passief van het IRE niet de toekomstige kosten van de ontmanteling van de installaties dekt.
Nationale instelling voor radioactief afval en verrijkte splijtstoffen 175 ^e Boek van het Rekenhof	De voornaamste aanbevelingen over de werking van het insolabiliteitsfonds hebben betrekking op de herziening van de bovengrens, op de toepassing van de bijdrage van 5% op de vergoedingen inzake conditionering, op de definitie van wat moet worden verstaan onder 'beschikbare middelen', op de herziening van een aantal punten in de regelgeving en op de organisatie van het auditcomité bij koninklijk besluit. Tot slot was het Rekenhof van oordeel dat ongeplande opnames uit het fonds (behalve voor radioactieve weesbronnen) zouden moeten worden goedgekeurd door de toezichhoudende overheid.
Pensioenmotor	Het Rekenhof onderzocht het samenwerkingsproject tussen de drie grote pensioenstelsels om de burger te informeren over zijn individuele rechten inzake pensioen. Voor ambtenaren werden meerdere tekortkomingen vastgesteld in de loopbaangegevens zodat de informatie omtrent het pensioen (zowel ambtenarenpensioen als gemengd pensioen) vaak onnauwkeurig, onvolledig of onjuist bleek.
Sanctiebeleid inzake directe belastingen	Het Rekenhof onderzocht de sancties die de fiscus oplegt in de directe belastingen. Het onderzoek toonde aan dat er veel minder boetes en belastingverhogingen worden opgelegd als de fiscus een akkoord kan sluiten met de belastingplichtige, en meer boetes en verhogingen worden opgelegd in de vennootschapsbelasting dan in de personenbelasting. Het aanpassen van de sancties ingevolge het sluiten van een akkoord met de belastingplichtige heeft geen wettelijke basis en er zijn geen algemene instructies voor, wat de gelijke behandeling van de belastingplichtigen in het gedrang brengt. Er blijkt ook een onmiskenbaar verband tussen het sluiten van een akkoord en de effectieve inning van een fiscale aanslag. Door onvolledigheden in de informaticatoepassing worden er soms onterecht sancties opgelegd. De fiscus volgt de oplegging, inning en afhandeling van de sancties niet op. De minister belooft een passend gevolg te geven aan de audit.
Terugbetalingen van btw-tegoeden	In 2016 heeft de FOD Financiën ruim 13 miljard euro btw terugbetaald aan btw-plichtigen. In zijn verslag aan het federale parlement stelt het Rekenhof vast dat de FOD Financiën hierbij een in opzet goed risicobeleid voert. De interne feedback, de transparantie tussen de centrale diensten en de lokale controlediensten en het bijhouden van de elektronische dossiers, kunnen evenwel nog worden verbeterd. Ook is de gelijke behandeling van de belastingplichtigen die een vergunning voor maandelijks terugbetaling willen verkrijgen of behouden, niet altijd gegarandeerd.

BIJLAGEN

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
Beleidsvaluatiecapaciteit van de federale overheidsdiensten	<p>Het Rekenhof heeft onderzocht of de beleidsvaluatiecapaciteit binnen de federale overheidsdiensten professioneel is uitgebouwd. De audit toonde aan dat de meeste federale overheidsdiensten in meer of mindere mate een evaluatiepraktijk ontwikkeld hebben. Een centrale visie, strategie en organisatorische verankering ontbreekt echter. De middelen ontbreken echter voor de uitbouw van een volwaardig monitoring- en evaluatiesysteem en de benutting van beleidsvaluaties wordt beperkt doordat resultaten zelden voor het grote publiek beschikbaar zijn. Het Rekenhof formuleerde een aantal aanbevelingen om beleidsvaluatie een volwaardige plaats te geven in de beleids-, beheers- en budgetcyclus.</p>
Controle op de ziekenfondsen	<p>De Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft op 22 oktober 2015 een resolutie goedgekeurd die het Rekenhof belast met twee audits in de ziekenfondssector over de vergoeding van de administratiekosten van de ziekenfondsen enerzijds en over hun financiële verantwoordelijkheid anderzijds. Hierover rapporteerde het Rekenhof in 2017. De Kamer vroeg het Rekenhof ook een derde audit uit te voeren bij de federale overheidsinstellingen die toezicht houden op de ziekenfondsen.</p> <p>Het Rekenhof heeft de resultaten van de derde audit, over de wijze waarop de ziekenfondsen worden gecontroleerd door enerzijds de Controledienst voor de Ziekenfondsen en de Landsbonden van Ziekenfondsen en anderzijds twee diensten van het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (de Dienst voor Administratieve Controle en de Dienst voor Geneeskundige Evaluatie en Controle), meegedeeld aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Het Rekenhof heeft o.m. aanbevolen werk te maken van een uniforme toepassing van de verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering. Verder heeft het Rekenhof gesteld dat de controlediensten een zo groot mogelijke toegang moeten krijgen tot de verrichtingen die indicaties kunnen geven over falende controles bij de ziekenfondsen, met de nodige aandacht voor de privacyregels.</p>

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
<p>Hulp bij het invullen van de aangifte in de personenbelasting</p>	<p>In zijn verslag aan het federaal parlement onderzoekt het Rekenhof of de FOD Financiën een gebruikersgerichte aanpak hanteert bij de hulp die hij belastingplichtigen biedt bij het invullen van hun aangifte in de personenbelasting. De wetgeving wordt alsmat ingewikkelder en dat maakt van het jaarlijkse invullen van de aangifte een hele klus, ook al vullen veel belastingplichtigen maar een heel beperkt aantal codes van de aangifte in.</p> <p>De belastingplichtige heeft diverse mogelijkheden als hij de PB-aangifte invult: een papieren aangifte, een aangifte via Tax-on-web en het VVA (voorstel van vereenvoudigde aangifte).</p> <p>De FOD heeft heel wat kanalen voor dienstverlening aan belastingplichtigen ontwikkeld die allemaal waardevolle hulp betekenen. Het aanbod is weliswaar uitgebreid, maar zorgt ook voor problemen. Het Rekenhof heeft de FOD aanbevolen precies te achterhalen en te analyseren waarom belastingplichtigen de FOD contacteren, om op die manier zijn diensten toegankelijker te maken. Het heeft ook aanbevolen de gebruikers en gebruikersverenigingen meerte betrekken bij de ontwikkeling van de dienstverleningskanalen en hun tevredenheid over het verloop van het contact met de belastingadministratie beter en vaker te evalueren.</p>
<p>Afslanking van de provincies: Bevoegdheidsoverdracht en financiële verevening</p>	<p>Een uniforme benadering van de nieuwe taakstelling van de provincies bleek in het bijzonder voor de instellingen niet mogelijk: de vooropgestelde criteria werden uiteindelijk niet gehanteerd; voor sommige instellingen was er geen overnemer: twee instellingen bleven in afwachting van een definitieve oplossing voorlopig bij de provincies. De roerende en onroerende goederen van de provincies werden zonder schadeloosstelling onteigend ondanks de opmerking van de Raad van State dat de provincies wel degelijk recht hadden op een billijke schadeloosstelling.</p>
<p>Crisisjeugdhulp – analyse van niet-beantwoorde hulpvragen</p>	<p>In zijn onderzoek naar crisisjeugdhulp in Vlaanderen stelde het Rekenhof vast dat voor meer dan een kwart van de minderjarigen die interventie, begeleiding of opvang nodig hadden, geen aanbod beschikbaar was. Dit komt onder meer doordat het Vlaamse hulpprogramma zich moeilijk laat programmeren en het aanbod aan crisismodules geen gelijke tred weet te houden met de steeds toenemende vraag. Als reactie op dit rapport heeft de minister een actieplan opgesteld met het oog op de verdere uitbouw en de efficiëntieverhoging van de crisisnetwerken in Vlaanderen.</p>
<p>Energiearmoede – resultaten en evaluatie van beleidsinstrumenten</p>	<p>Het Rekenhof heeft een aantal Vlaamse beleidsinstrumenten ter bestrijding van energiearmoede onderzocht. Het stelde vast dat het Vlaams energiearmoedebeleid goed onderbouwd is, zij het vaak met vrijblijvende doelstellingen, die moeilijk opvolgbaar zijn. De maatregelen blijken de kwetsbare gezinnen maar gedeeltelijk te bereiken en leiden vooralsnog onvoldoende tot energiebesparende ingrepen, mede doordat eigenaars ze grotendeels moeten financieren, terwijl huurders de baten genieten. Ook de communicatie van de maatregelen aan doorgaans moeilijk te bereiken kwetsbare doelgroepen is een bezorgdheid.</p>

BIJLAGEN

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
Energie-efficiëntie in Vlaamse overheidsgebouwen	Het Rekenhof onderzocht in hoeverre de Vlaamse overheid haar voorbeeldrol speelt door inspanningen te leveren om de eigen gebouwen energie-efficiënter te maken. Het concludeerde dat de Vlaamse Regering weinig ambitieuze doelstellingen vooropgesteld heeft. Een inspanning vergelijkbaar met de plaatsing van 10 cm bijkomende dakisolatie in ongeveer 30 gebouwen bleek al voldoende om de Europese norm te halen. De Vlaamse Regering keurde nog andere actieplannen goed die wel ambitieus zijn. De uitvoering van die plannen kwam echter traag op gang. De audit vormt voor Vlaanderen de bijdrage aan een internationaal onderzoek (coöperatieve audit) van acht Europese rekenkamers. Het internationaal rapport van dit onderzoek is op 5 oktober 2018 gepubliceerd.
Au pairs	Het rapport over het au-pairsysteem behandelde vragen over de bevoegdheidskaders, de administratieve toegankelijkheid, de au-pairagentschappen, de registratie van au pairs uit de EU en de aanpak van de Vlaamse inspectie. Een wijziging van het statuut van au pair zal, gezien een aantal mogelijke opties buiten de Vlaamse bevoegdheid vallen, moeten worden voorafgegaan door een akkoord binnen het Overlegcomité. Het Rekenhof beval ook aan het juridisch kader te versterken door zowel het culturele als het arbeidsaspect meer uit te werken. Ook kan de Vlaamse overheid de mogelijkheid nagaan om verplicht via agentschappen te werken.
Integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten	Het Rekenhof onderzocht de doelstellingen van de integratie: leidde die integratie tot voldoende academisering en behielden de opleidingen hun eigen karakter? Het onderzocht de gevolgen voor de Schools of Arts en het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek van de hogescholen. De audit beval aan via relevante indicatoren het academiseringsproces beter op te volgen. De universiteiten moeten de bewaking van de eigen gerichtheid van de geïntegreerde opleidingen voortzetten en zo nodig versterken. Er moet uitgemaakt worden wat onder onderzoek in de kunsten moet worden begrepen, hoe de output kan worden gemeten en hoe de inbreng van de Schools of Arts bij de begeleiding van doctoraatstrajecten kan worden gevaloriseerd. De hogescholen en de Vlaamse overheid moeten de evolutie van het praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek bij de hogescholen voldoende monitoren. Universiteiten en hogescholen moeten ernaar streven meer gezamenlijke onderzoeksprojecten voor toepassingsgericht onderzoek in te dienen.
Ontsluiting kunstpatrimonium van de Vlaamse Gemeenschap	Het Rekenhof onderzocht de mate waarin de Vlaamse Gemeenschap haar kunstpatrimonium kent, stuurt en ontsluit. Het concludeerde dat er nood is aan een totaalvisie van de minister op de ontsluitingswijze van de collectie, alsook aan de opvolging door de administratie van de werken uit de collectie. De Vlaamse overheid heeft geen zicht op het aantal kunstwerken in haar collecties en kent evenmin de mate van publieksontsluiting. Er moet verder worden gestreefd naar compatibiliteit tussen de inventarisatiesystemen en een gelijkmatig verloop van de registratie- en inventarisatieprocessen. De administratie en musea moeten de beheersinformatie optimaliseren met duidelijke, consolideerbare kengetallen.

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
<p>Waarborgen toegekend door het Waalse Gewest</p> <p>29^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof voerde een onderzoek uit om te bepalen of het gewest in staat is om die waarborgen onder controle te houden en op te volgen. Aangezien de administratie niet over de benodigde informatie beschikt om de waarborgen op te lijsten en op te volgen, kan ze niet nagaan of de door het parlement goedgekeurde toelatingen worden overschreden en kan ze zich evenmin vergewissen van de kwaliteit van de informatie die aan de Europese instanties wordt meegedeeld.</p>
<p>Het uiteindelijke kostenplaatje van opdrachten voor wegenwerken in het Waals Gewest</p> <p>29^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof heeft voor een aantal in 2014 afgeronde opdrachten voor investeringen in en onderhoud van het Waalse (snel)wegennet onderzocht hoeveel ze uiteindelijk kostten. Het beval aan voort werk te maken van internecontroleprocedures en de concipiëingsfase te verbeteren zodat er tijdens de uitvoering van opdrachten niet meer aan de hoeveelheden moet worden gesleuteld.</p>
<p>Overheidsopdrachten i.v.m. natuur, bossen, landelijke aangelegenheden en waterlopen in het Waals Gewest</p> <p>30^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof controleerde de wettelijkheid en de regelmatigheid van de in 2016 afgeronde overheidsopdrachten van de twee betrokken departementen van DGO3. Het beval aan om voor alle soorten opdrachten procedures op te stellen met inachtneming van de delegatieregels, en de nodige maatregelen te treffen om fouten te vermijden bij de kwalitatieve selectie en de gunning. De hypothese van de unieke dienstverlener moet voldoende onderbouwd worden.</p>
<p>De betaling van wedden en weddetoelagen aan het onderwijzend personeel van het verplichte onderwijs en het onderwijs voor sociale promotie</p> <p>29^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>De audit evalueerde de kwaliteit van de betalingen. Het geraamde aantal potentieel foutieve betalingsfiches werd bevestigd, evenals een groot deel van de vaststellingen die al in 2004 werden gedaan naar aanleiding van een audit over hetzelfde thema. Het Rekenhof beveelt aan alles in het werk te stellen om de projecten voor organisatorische en informaticagebonden veranderingen eindelijk te voltooien.</p>
<p>De wijze waarop het Waals Gewest zijn investeringen in waterwegen programmeert en beheert</p>	<p>Het Rekenhof onderzocht hoe het Waals Gewest zijn investeringen in waterwegen programmeert en beheert. Het formuleerde diverse aanbevelingen in verband met de inspectie van het waterwegennet, het gebruik van beheerinstrumenten, het baggeren van de waterwegen en het programmeren van werken en onderhoud.</p>
<p>Controle van de plaatsing en uitvoering van overheidsopdrachten die de universiteit van Luik sloot in 2015 en in 2016</p> <p>30^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof stelt vast dat de hervormingen die de universiteit doorvoerde, het mogelijk hebben gemaakt tegemoet te komen aan het gros van zijn vorige aanbevelingen. Kunnen nog worden verbeterd: de digitalisering van documenten en de klassering ervan, de analyse van de voorwaarden die bepalen of inschrijvers toegang hebben tot een opdracht, de opvolging van borgstellingen, het formaliseren van de oplevering van opdrachten voor leveringen en diensten, en de berekening van de betaaltermijnen.</p>

BIJLAGEN

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
<p>Het duurzaam beheer van stikstof in de landbouw in het Waals Gewest – Opmoediging</p> <p>30° Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof heeft een opvolgingsaudit uitgevoerd i.v.m. het lopende programma voor duurzaam stikstofbeheer, namelijk PGDA III. Uit het onderzoek van de nieuwe controlemodaliteiten die de overheid instelde, komt naar voren dat de aanbevelingen van het Rekenhof globaal werden opgevolgd en toegepast. Sommige aanbevelingen blijven echter actueel voor de onderzochte periode, meer bepaald het onvoldoende aantal controles, het feit dat er niet vaak genoeg administratieve boetes worden opgelegd, en de omkadering van de import van dierlijke mest afkomstig uit naburige regio's van het Waals Gewest.</p>
<p>Controle van de eenheden van de consolidatieperimeter van het Waals Gewest – Organisatie, grenzen en inzet</p> <p>29° Boek van het Rekenhof</p>	<p>Op 1 januari 2017 werden de nieuwe decretale bepalingen van kracht die de overheidsboekhouding regelen van de eenheden die tot de consolidatieperimeter van het Waals Gewest behoren. Daarom heeft het Rekenhof een kritische analyse gemaakt van de manier waarop het voorziene extern toezicht op de eenheden is georganiseerd, ten overstaan van de Grondwet, de vastgelegde algemene beginselen en de Europese normen. Het Rekenhof stelde voor het decreet van 15 december 2011 op een paar punten aan te passen om de samenhang en de doeltreffendheid van het extern toezicht op het boekhoudsysteem van het Waals Gewest te verbeteren.</p>
<p>Uitvoering en boeking van de opdrachten die in 2015 en in 2016 aan Sowafinal werden gedelegeerd</p> <p>29° Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof heeft de mechanismen voor de alternatieve financiering van Sowafinal onderzocht, die resulteerden in twee kaderovereenkomsten voor in totaal zo'n 1,1 miljard euro. Omdat de thesauriemiddelen geaccumuleerd werden in de beginjaren van de eerste overeenkomst, heeft de Waalse regering aan Sowafinal andere gedelegeerde opdrachten toevertrouwd ten belope van 118,0 miljoen euro ten laste van die thesaurie. Het Rekenhof heeft erop gewezen dat die werkwijze afwijkt van het beginsel van de begrotingsspecialiteit. Bovendien heeft het Waals Gewest zich ertoe verbonden tussen te komen totdat de door de operatoren aangegane schulden volledig zijn uitgedoofd: het Rekenhof heeft dus ook onderstreept dat Sowafinal in zijn toekomstige begrotingen extra kredieten zal moeten opnemen om die verbintenissen te kunnen nakomen. Vermits Sowafinal optreedt als mandataris van het Waals Gewest, is het Rekenhof van oordeel dat die verrichtingen geboekt zouden moeten worden in de economische boekhouding en in de begrotingsboekhouding van het gewest.</p>
<p>De programmering van investeringen in sportinfrastructuren in het Waals Gewest</p> <p>29° Boek van het Rekenhof</p>	<p>De achtereenvolgende staatshervormingen hebben het sportbeleid losgekoppeld van de subsidiëring van de infrastructuur: het Waals Gewest subsidieert de lokale infrastructuur terwijl de Franse Gemeenschap bevoegd is voor het sportbeleid. Naast het feit dat er niet echt een subsidiëeringsbeleid is, waardoor niet gegarandeerd is dat de toegekende middelen doeltreffend worden gebruikt, stelt het Rekenhof vast dat de toegang tot sportinfrastructuur niet overal gelijk is en varieert naargelang de provincie of het arrondissement waarin men woont. Om de infrastructuur toegankelijker te maken en de territoriale spreiding te bevorderen waarin de huidige en de vorige gewestelijke beleidsverklaring voorzien, beveelt het Rekenhof aan een methode voor dossierselectie in te stellen die rekening houdt met de prioritaire behoeften in bepaalde zones.</p>

Naam audit	Voorwerp van de audit - vaststellingen
<p>De subsidiëring van geco's door Actiris</p> <p>23^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Deze audit beoogde de verantwoording van de subsidies en de evaluatie van het beleid ter activering van geco-banen. Het Rekenhof beval aan de regelgeving te herzien en werk te maken van een systeem voor risico-analyse, van een performant instrument om de subsidies te berekenen en van een systeem met beheer informatie om de hervorming van de geco-regeling naar steun aan duurzaam werk te omkaderen.</p>
<p>De administratieve en geldelijke situatie van de personeelsleden van het Instituut ter bevordering van het wetenschappelijk onderzoek en innovatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest</p> <p>23^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Audit van de administratieve en geldelijke situatie van het statutair en het contractueel personeel van het IWOIB, met aanbevelingen over de ontvankelijkheid van kandidaturen, over de mate waarin het aantal contractuele personeelsleden strookt met de opeenvolgende personeelsplannen, en over de berekening van de in aanmerking te nemen anciënniteit van het personeel.</p>
<p>De overheidsopdrachten van het Centrum voor Informatica voor het Brusselse Gewest</p> <p>23^e Boek van het Rekenhof</p>	<p>Het Rekenhof heeft aanbevolen de interne norm voor delegaties in overeenstemming te brengen met de regelgeving, de maximale looptijd van opdrachten te respecteren (behoudens gemotiveerde afwijking), erop toe te zien dat de gunningscriteria in de verschillende opdrachtdocumenten met elkaar overeenstemmen, te waken over de coherentie van de evaluatiemethodologie en ervoor te zorgen dat de vooraf vastgelegde waarde van de gunningscriteria gerespecteerd wordt. Daarnaast heeft het Rekenhof aanbevolen in het verslag over de analyse van de offertes melding te maken van de belangrijke elementen waarop de analyse betrekking had (in het bijzonder de prijs).</p>

Bijlage 6 – Publicaties

Federale Staat

Boek van het Rekenhof

- 172^e Boek van het Rekenhof, bijvoegsel 1 – november 2018
- 175^e Boek van het Rekenhof, volumes I (Commentaar), II (Algemeen bestuur – Tabellen) en III (Openbare instellingen en andere diensten - Tabellen) – oktober 2018

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het 175^e Boek van het Rekenhof

Invoering van het project e-invoicing bij de diensten van het algemeen bestuur

Inwerkingtreding van de wet van 22 mei 2003 – vervolg

Regie der Gebouwen – Opvolgingsaudit - Wet van 22 mei 2003 en beheer van de inventaris

Federaal Agentschap voor de Geneesmiddelen en Gezondheidsproducten: controle van de rekeningen

Vertraging bij de verzending van de rekeningen van de staatsdiensten en openbare instellingen

Tussenkomsten van de Staat in het kader van de financiële stabiliteit

FOD Binnenlandse Zaken: vaststelling, boeking en invordering van de niet-fiscale ontvangsten

Inventarisatie en boeking van voorraden bij Defensie

Nationaal Instituut voor Radio-elementen : stand van zaken

Nationale Instelling voor Radioactief Afval en verrijkte Splijtstoffen: insolabiliteitsfonds

Uitbouw van de interne audit bij de federale overheid

Monitoring van het personeelsbestand en van de personeelsuitgaven van het federaal openbaar ambt

Integriteitsbeleid bij de federale overheid

Boek 2018 over de sociale zekerheid - globale beheren en openbare instellingen van de sociale zekerheid - augustus 2018

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek 2018 over de sociale zekerheid

Openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ): Opvolging van de interne-auditfunctie

Rapportering door de Openbare instellingen van sociale zekerheid (OISZ) in het kader van de zesde staatshervorming

Federale Pensioendienst (FPD): beheer van de roerende en onroerende activa

FOD Werkgelegenheid: beheer van de administratieve boeten - opvolgingsaudit

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het Boek 2018 over de sociale zekerheid

Federale Pensioendienst (FPD): betaling van overheidspensioenen aan de begunstigen die in het buitenland verblijven – preventie en opsporing van onterechte betalingen

Federale Pensioendienst (FPD): informatieverstrekking aan de burger

*Afzonderlijke publicaties***Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijke publicaties**

Uitkeringen voor volledig werklozen – Voorkomen en opsporen van onterechte betalingen – januari 2018

Selectieprocedures bij de federale overheid – februari 2018

Terugbetaling van btw-tegoeden – februari 2018

Beleidsvaluatiecapaciteit van de federale overheidsdiensten – maart 2018

Hulp bij het invullen van de aangifte in de personenbelasting – april 2018

Sanctiebeleid inzake directe belastingen – mei 2018

Cultureel en wetenschappelijk patrimonium van de federale Staat – inventarisatie en boekhoudkundige registratie – juni 2018

Overheidsopdrachten en andere rechtmatigheidsonderzoeken in de federale administratie – augustus 2018

Controle op de ziekenfondsen – september 2018

Onderhoud van de strafinrichtingen in het kader van publiek-private samenwerkingen – Opvolging door de Regie der Gebouwen en de FOD Justitie – november 2018

De Pensioenmotor: ontwikkeling en toepassing voor de ambtenarenpensioenen – december 2018

Vlaamse Gemeenschap en Vlaamse provincies*Rekeningenrapport over 2017 – juni 2018*

Activiteitenverslag over 2017 van de Nederlandse kamer van het Rekenhof aan het Vlaams Parlement – mei 2018

*Afzonderlijke publicaties***Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijke publicaties**

Verslag van het Rekenhof over de impact van de vluchtelingencrisis op de Vlaamse begrotingsuitvoering 2016 – januari 2018

Afslanking van de provincies: Bevoegdheidsoverdracht en financiële verevening – februari 2018

BIJLAGEN

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijke publicaties

Ontsluiting Kunstpatrimonium van de Vlaamse Gemeenschap – februari 2018

Crisisjeugdhulp: analyse van niet-beantwoorde hulpvragen – april 2018

Au pairs – juni 2018

Integratie van de academische hogeschoolopleidingen in de universiteiten – juli 2018

Energie-efficiëntie in Vlaamse overheidsgebouwen – juli 2018

Energiearmoede – oktober 2018

Verslag van het Rekenhof over de Limburgse reconversiemaatschappij (LRM-groep).
Transparantie en financiële resultaten – december 2018

Franse Gemeenschap*Boek van het Rekenhof*

- 29e Cahier d'observations adressé au Parlement de la Communauté française, fascicule Ier – mars 2018
- 30e Cahier d'observations adressé au Parlement de la Communauté française, fascicule Ier – octobre 2018
- 30e Cahier d'observations adressé au Parlement de la Communauté française, fascicule II – novembre 2018

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het 29e Boek van het Rekenhof

Université catholique de Louvain – La passation et l'exécution des marchés publics conclus durant les exercices 2013 à 2016

Université Saint-Louis Bruxelles – Les marchés publics passés et exécutés du 1er décembre 2013 au 31 décembre 2015

Le paiement des traitements et subventions-traitements des membres du personnel enseignant de l'enseignement obligatoire et de promotion sociale

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het 30e Boek van het Rekenhof

Dépenses des cabinets des membres du gouvernement et de leurs services d'appui

Contrôle de la passation et de l'exécution des marchés publics conclus par l'Université de Liège durant les exercices 2015 et 2016

Duitstalige Gemeenschap*Boek van het Rekenhof*

Kontrollbericht des Rechnungshofes 2017 - Dem Parlament der Deutschsprachigen Gemeinschaft vorgelegter 29. Bericht - oktober 2018

Waals Gewest en Waalse provincies

Boek van het Rekenhof

- 29e Cahier d'observations adressé au Parlement wallon, fascicule Ier et II – januari 2018
- 30e Cahier d'observations adressé au Parlement wallon, fascicule Ier – oktober 2018
- 30e Cahier d'observations adressé au Parlement wallon, fascicule II – november 2018

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het 29e Boek van het Rekenhof

Contrôle des unités du périmètre de consolidation de la Région wallonne – Organisation, limites et enjeux

Exécution et comptabilisation des missions déléguées à la Sowafinal en 2015 et 2016

Les décomptes de marchés routiers et autoroutiers en Région wallonne

La programmation des investissements en matière d'infrastructures sportives en Région wallonne

Projets de budget 2018 des cinq provinces wallonnes

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het 30e Boek van het Rekenhof

La gestion durable de l'azote en agriculture en Région wallonne – Audit de suivi

Les marchés publics en matière de nature, forêt, ruralité et cours d'eau en Région wallonne

Afzonderlijke publicaties

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd als afzonderlijke publicaties

Les garanties accordées par la Région wallonne – januari 2018

Programmation et gestion des investissements de la Région wallonne dans son réseau de voies navigables – mei 2018

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Boek van het Rekenhof

23e Boek van het Rekenhof voorgelegd aan het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en aan de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie – oktober 2018

Audits waarvan de resultaten zijn gepubliceerd in het 23^e Boek van het Rekenhof

Overheidsopdrachten van het Centrum voor informatica voor het Brussels Gewest

Administratieve en geldelijke toestand van de personeelsleden van het Instituut ter bevordering van het Wetenschappelijk Onderzoek en de Innovatie van Brussel

Subsidiëring van gesubsidieerde contractuelen door Actiris

Er bestaat ook een Franse versie van dit verslag.
Il existe aussi une version française de ce rapport.

U kunt dit rapport raadplegen of downloaden op de website van het Rekenhof.

COVERFOTO
Rekenhof

PREPRESS
Centrale drukkerij van de Kamer van Volksvertegenwoordigers

ADRES
Rekenhof
Regentschapsstraat 2
B-1000 Brussel

TEL.
+32 2 551 81 11

FAX
+32 2 551 86 22

www.rekenhof.be